

UNIVERSITAS

Norges største studentavis | årgang 68, utgave 15 | www.universitas.no | onsdag 7. mai 2014

SiO feirer 75-årsjubileum med rekordgjeld

Nyhet side 8 og 9

VI SØKER NY REDAKTØR

Les mer om stillingen på universitas.no

Søknaden må inneholde en programerklæring hvor du gjør rede for dine visjoner for Universitas. Søknad med programerklæring, CV og annen dokumentasjon sendes til:

Universitas v/ styreleder Espen Langbråten Wilberg - Postboks 89 Blindern, 0314 Oslo

eller på e-post: espenlw@student.sv.uio.no

Søknadsfrist 14. mai

redaktør: **Anne Fougner Helseth**
annefhe@universitas.no 922 13 188

redaksjonsleder: **Are W. Sandvik**
arews@universitas.no 415 22 929

fotosjef: **Hans Dalane-Hval**

desksjef: **Håkon Sukuvara**

nettredaktør: **Thorbjørn Kringlebotn**

magasinredaktør: **Solveig N. Langvad**

MENINGER

Vekk med klisset, Torbjørn

Når Kunnskapsdepartementet i dag legger fram sin tilstandsrapport for høyere utdanning, er det første gang vi har tall for ståa i sektoren ti år etter den store kvalitetsreformen. Rapporten byr blant annet på en sørgelig og stabil frafallstatistikk. Den tyder på at kvalitet åpenbart ikke er noe som kan oppnås ved å prioritere forskning framfor undervisning og gi lærestedene lønn per student som fullfører – uavhengig av utbytte, så lenge de har karret seg til å bestå.

Det er mystisk at så få av dem som har hatt den politiske makta i Kunnskaps-Norge siden kvalitetsreformens inntog, har stukket fingeren i jorda. Tross hissig debatt har ingen makthavere våget å helt ut følge den gode, gamle – om enn litt sure – fjellvettregelen om at det aldri er for sent å snu. Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen medga tidligere i år at utviklingen på noen områder har gått feil vei, men Kunnskapsdepartementets innsalg av tilstandsrapporten vitner om at grunn tanken i reformen – at det aller mest saliggjørende er å skyfle flest mulig studenter gjennom fortest mulig – stadig henger ved oss som en klissete, gammel tyggis.

En av «seirene» som trekkes fram, er at vi har rekordmange studenter. Som utfordring pekes det på at det står dårlig til ved mange små institusjoner, som ofte mangler studenter, forsker lite og tiltrekker seg lite ekstern finansiering. Og selv om det nok kan være behov for en gjennomgang av småskolene – dog med det i bakhodet at disse både er representert på bunn og topp mange steder i rapporten – vil det være en tabbe av Isaksen å fokusere kun på dette, framfor å revurdere kvalitetsreformens kongstanke helt. Vi kan fortsatt håpe at insentivene til forskning framfor undervisning blir et viktig tema når Isaksens ekspertgruppe gjennomgår finansieringssystemet, og at høstens varslede langtidsplan for forskning og høyere utdanning vil innebære at kvalitetsreformen legges på hylla for godt.

I dag oppfordrer Norsk studentorganisasjon regjeringen til å reversere fiaskoen fra kvalitetsreformen. Skal de borgerlige klare det, kan de ikke bare luke ut små læresteder. De må heller tørre å tenke de store tankene om igjen.

Universitas er en avis for og av studenter. Universitas er et nyhets- og debattorgan for lærestedene tilknyttet Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus (SiO). Universitas skal drive kritisk og uavhengig journalistikk, og være partipolitisk nøytral. Universitas arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale oppfordres til å kontakte redaksjonen.

Daglig leder: **Monica Reigstad**
monica.reigstad@universitas.no 22 85 33 36

Annonseansvarlig: **Geir Dorp**
geir.dorp@universitas.no 22 85 32 69

Besøksadr.: **Moltke Moes vei 33**

Postadr.: **Boks 89 Blindern, 0314 Oslo**

Epost: **universitas@universitas.no**

Web: **www.universitas.no**

Elendige forskningsprioriteringer påvirker oss psykisk.

Psykdom søker forsker

Kommentar

Benedicte Elisabeth Bjerknes,
journalist i Universitas

I helga meldte forskning.no om en ny studie som viser at psykiske lidelser koster samfunnet mest sammenlignet med andre sykdommer. Ifølge beregninger fra Folkehelseinstituttet koster psykiske lidelser staten mellom 60 og 70 milliarder kroner i året, bare i Norge. Tross de store samfunnsøkonomiske tapene har forskningen på området vært kraftig underfinansiert i en årrekke. Det er på tide at den blåblå regjeringen gjør ord til handling og satser på økt finansiering av forskning på psykisk helse.

Robert Murison, professor i biologisk og medisinsk psykologi ved Universitetet i Bergen (UiB), kommenterer studien ved å si at forskningen må prioritere de lidelsene som rammer samfunnet sterkest,

som angst og depresjon. Han tror disse har blitt nedprioritert fordi de betegnes som mindre alvorlige. Samtidig er det disse lidelsene som medfører de største kostnadene med hensyn til uføretrygd og arbeidsliv. Det er også slike psykiske plager som rammer flest, fordi de gjerne opptrer i ung alder. Særlig blant studenter.

Ifølge levekårsundersøkelsen 2010/2011, gjennomført av Statistisk Sentralbyrå, sliter studenter

mer med psykiske lidelser enn resten av befolkningen. Stress, prestasjonsjag og en ny sosial hverdag er krevende for mange studenter. Slike rapporter og presentasjoner har gang på gang konstatert at problemet foreligger. Det er derfor merkelig at Erna Solbergs satsingsområder, nemlig psykisk helse og å bli Europas fremste forskningsnasjon, ennå ikke har funnet hverandre.

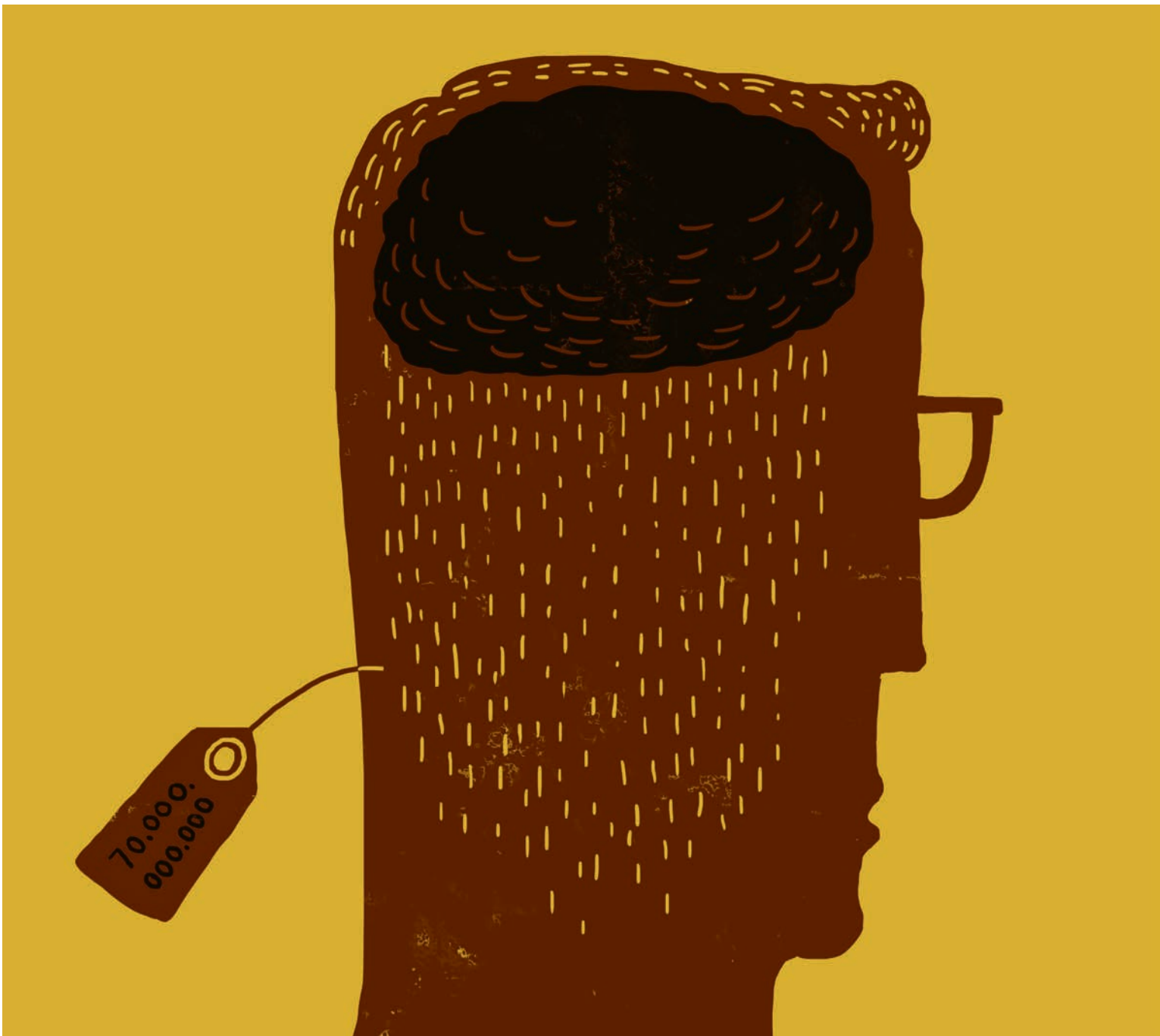
Det rapportene imidlertid har ført til, er iverksetting av etterlengtede, men mangelfulle tiltak. Universitetet i Oslo (UiO) fikk februar 2013 sitt første studentombud, Marianne Høva Rustberggard. Hun mottok 102 henvendelser

Øyeblikket

av **Matthis Kleeb Solheim**

Soldans: OL-deltaker Anne Line Gjersem og Norgesmester Camilla Marie Gjersem tørrtrener på kunstløp. Til høsten har de planer om å studere henholdsvis juss og IKT.

ILLUSTRASJON: ØIVIND HOVLAND

i 2013. Det er vel og bra at disse hundre studentene får hjelp, men når det totalt er 27 000 studenter ved UiO, blekner seierstallet.

I fjor viste NOKUTs studiebarometer at hele fire av ti studenter var misfornøyde med denne typen oppfølging. Dersom forskningen hadde vært mindre hullete, hadde Rustberggard kanskje visst mer om hva et studentombud bør tilby, og mottatt langt flere henvendelser.

I tillegg har «Forberedende veiledning» (ForVei), et mentorprogram med samtaler for ferske studenter, blitt innført ved flere læresteder – eksempelvis ved Det

matematisk-naturvitenskapelige fakultet ved UiO, ved NTNU og BI. I evalueringen av ForVei fra 2013 oppgir 38 prosent av deltagende studenter ved UiO at de ble mer trygge på seg selv etter veiledningen. Dette er vel og bra, men allikevel ikke godt nok.

Og det er ikke bare studentene som har dårlig psyke. En av tre unge i alderen 18 til 29 år sliter med ensomhet, slår Røde Kors Ungdom fast. Dette er altfor mange, og det er utvilsomt store mørketall. Mørketall som forskere ikke har midler til å bringe fram i lyset.

Det er positivt at staten viser interesse for å gjøre noe med problemet, men når tiltakene ikke lykkes, tyder det på at de lider under manglende informasjon. Den faglige ekspertgruppa som Torbjørn Røe Isaksen denne uka setter ned for å gjennomgå finansieringen av forskning ved universiteter og høyskoler, bør derfor se på hvordan forskning på psykisk helse kan prioriteres. Psykiske lidelser har lenge blitt skammelig nedprioriterte og fortjener langt mer vitenskapelig oppmerksomhet enn de får i dag.

debatt@universitas.no

Bakpå nyhetene

« Etter under ett år i jobben har prorektor Ruth Vatvedt Fjeld besluttet å trekke seg fra rektoratet. Fjeld selv forklarer årsaken slik...: «Min vurdering er at innholdet i stillingen ikke stod i forhold til det jeg ble forespeilet da jeg aksepterte å stille til valg i «Teamet Ottersen/Fjeld». Vi maktet heller ikke å skape et jobbinnhold hvor min arbeidskapasitet og kompetanse kommer til sin rett.» Satt på spissen opplevde Fjeld... å bli sittende og «glane i veggen» store deler av arbeidstiden.

Pro rektor. Fra saken «Trekker seg etter langvarig mangel på arbeidsoppgaver», i Uniforum 06.05.

« To menn går inn i en bar og bestiller øl. Så spør bartenderen om de vil ha 0,4 eller 0,6. Så svarer han ene: Jeg tar en 0,4, null sex får jeg hjemme uansett, sier Tore Herman Haagensen. Fra saken «Jakten på den forsvunne halvliteren», i Studvest 30.04.

Følg oss

På papir hver onsdag, på nett hele tiden.

www.universitas.no

facebook.com/UniversitasOslo

twitter: @universitas

For oppdaterte studentnyheter.

Meninger

Universitas gir deg meninger fra verdens studentaviser

Trondheim

Under Dusken

På rom 2425 ble det målt luft til 2 personer. Dette er et rom på over 60 kvadratmeter, med vindu og lyddører, og som i alle år er brukt som undervisningsrom for kull ved musikkvitenskap: 30 studenter, samt foreleser... At dette har vært prosjektert til så få som to personer er sterkt urimelig å anta. Vi må kunne forvente at NTNU utbedrer lokalene de har tilgjengelig for undervisning når det blir oppdaget så grove avvik som her.

Lund

LUNDAGÅRD

Att få ett första jobb, ett riktigt jobb är skrämande. Kommer det att gå? Att som student göra allt för att öppna dörrarna för potentiella arbetsgivare är min intention. Om profiler på nätet är nutidens mingelparty så får jag väl finnas där. Bara inte inbjudan till minglet sker på bekostnad av mina integritetsuppgifter.

Bergen

STUDVEST

Alle vet at UiB har et omfattende samarbeid med Statoil, men UiB har ikke vært flinke til å redegjøre for omfanget av samarbeidet. Det er synd at UiB i så liten grad bidrar til en debatt basert på fakta. Dog er ikke dette det eneste eksemplet på mangel på åpenhet i forbindelse med Akademiaavtalen.

Harvard

The Harvard Crimson

The University Daily since 1873

We are surrounded by our phones, our laptops, our televisions—a constant, never-ending flow of news and opinions... The result is that we rarely have time in solitude, time to think and reflect without the chatter of voices or the vibration of phones. And so we have lost something vital, for there is a deep intrinsic value in the act of solitary, isolated, single-minded work.

Tips oss

tips@universitas.no

nyhetsredaktør: **Geir Molnes**
geirmoln@universitas.no 993 35 518

NYHET

Norsk nestleder for 15 millioner studenter

STUDENTPOLITIKK: Erin Nordal er valgt som ny nestleder i European Students' Union (ESU). ESU er en paraplyorganisasjon som representerer 47 studentorganisasjoner i 39 europeiske land.

– Jeg er utrolig takknemlig for tilliten jeg har fått, samt støtten fra NSO, og jeg skal se til at studentene får en sterk stemme og en slagkraftig organisasjon med definisjonsmakten, sier Nordal.

Hun er masterstudent ved Universitetet i Oslo og tidligere student ved Universitetet i Bergen. Nordal var nominert til vervet i ESU fra NSO. I tillegg til henne blir lederteamet som jobber fulltid i Brussel utfyllt av Elisabeth Gehrke (Sverige), leder, og Fernando Miguel Galán Palomares (Spania) som den andre nestlederen.

– ESU får en utrolig kompetent nestleder i Erin, og vi er stolte over at hun med massiv støtte ble valgt inn i ledelsen i ESU det kommende året. Vi har stor tro på at Erin og arbeidsutvalget hennes vil oppnå store ting det kommende året, sier leder i NSO Ola Magnussen Rydje.

Bergen selger også studentbokhandelen

STUDENTEIERSKAP: Studentsamskipnaden i Bergen (SiB) velger å selge ut studentbokhandelen sin Studia. Det melder Studvest. Studia selges til det bergensbaserte forlaget Vigmostad & Bjørke, som tidligere i år også kjøpte Akademika, studentbokhandelen i Oslo og Trondheim. Avgjørelsen ble enstemmig vedtatt i styret til Studentsamskipnaden.

– Å selge Studia er en nødvendig tilpasning for å møte konkurransen i markedet og for å sikre studentene et godt tilbud også i fremtiden, sier styreleder i SiB Audun Kjørstad til Studvest.

– I det store og det hele vil ikke studentene merke noe forskjell, sier Kjørstad videre.

Student tjente fett på ulovlig kanaldeling

JUKS: En student ved Høgskolen i Narvik må sone 30 dager i fengsel og er idømt inndragning av 115 000 norske kroner, etter at en omfattende abonnementsesak ble avslørt i 2012. Det melder nordlandsavisa Fremover.

Studenten, som omtales som «særdeles datakyndig», har drevet med såkalt «cardsharing». Han har delt sin dekrypteringsnøkkel fra TV-selskapet mot penger og har dermed gitt flere mennesker ulovlig tilgang på en rekke TV-kanaler som krever abonnement. Ifølge dommen har han høvet inn drøyt 16 000 euro på den ulovlige virksomheten.

Lærerløft s støtte i for

Regjeringen satser stort på etter- og videreutdanning av lærere. Bevilgningen dobles, men det finnes lite forskning som viser at tiltakene gir bedre læringsutbytte.

Videreutdanning

tekst Magnus Newth
foto Matthis Kleeb Solheim

– Et generelt poeng er at det er gjort lite forskning direkte på elevens gevinst av etter- og videreutdanning for lærere i Norge, sier Joakim Caspersen.

Han er forsker på Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. Caspersen understreker at det er et van-

skelig felt å forske i, men sier at det som finnes av relevant internasjonal forskning viser at kun en del av etter- og videreutdanning gir noen målbar effekt.

– Det man vet om betydningen av etter- og videreutdanning, er at den må kobles mot lærernes daglige arbeid og den undervisningen de driver. Det må utfordre lærerne. Det å bare fylle på med mer fagkunnskap har liten effekt, sier Caspersen.

Satser stort

Et av regjeringens viktigste tiltak på kunnskapsfeltet er nettopp etter- og videreutdanning for lærere. For å styrke dette tilbudet til lærerne dobler regjeringen bevilgningene til 300 millioner i 2014. I Sundvolden-erklæringen loves det at 10 000 lærere skal få etter- og videreutdanning i matematikk innen fem år.

Statssekretær i Kunnskapsdepartementet (KD) Birgitte Jordahl medgir at forskningen er

UNIVERSITAS FOR 25 ÅR SIDEN

Universitas nr. 10, 1989

UNIVERSITAS FOR 50 ÅR SIDEN

« Myndighetenes manglende evne til å utvikle og realisere tidsmessig planer på universitetssektoren har skapt et unødig komplisert forhold mellom studenter, lærested og fagstudium. Den dypt menneskelige balanse og ro ved studenterlivet i Oslo er borte – på veien til lesesalskøen en kald vintermorgen, i den evindelige kamp for å få tak over hodet eller i strevet for å sikre lånet for neste semester.

Universitas nr. 8, 1964

Fornøyd med videreutdanning:
Marthe Pettersen tror det kan ha noe
for seg, men tror andre ting er viktigere.

«Det jeg er skeptisk til er at de tror lærerne blir så mye bedre av etterutdanning»

Karl Fredrik Tangen, samfunnsgeograf og førstelektor ved Markedshøyskolen

Savner skningen

sprikende, men mener satsingen er i tråd med regjeringens uttalte ønske om å føre en forskningsbasert politikk.

– Som med så mye annet er selvfølgelig måten kompetanseutviklingen drives på helt avgjørende, forteller hun.

KD opplyser også at satsingen kommer til å bli evaluert underveis for å sikre kunnskap om etter- og videreutdanning.

Ikke viktigst

Marthe Pettersen underviser i 9. klasse på Fyrstikkalleen skole. Hun setter pris på bedre muligheter for etter- og videreutdanning, men tror det er mange andre ting som er viktigere.

– Jeg tror ikke nødvendigvis etter- og videreutdanning er den beste måten å styrke læreryrket

på. Jeg tror en god lærerutdanning har mer å si, sier Pettersen.

Hun tror styrking av lærernes fagkunnskaper kan være nyttig, men mener det avhenger av lærernes fagbakgrunn og erfaring.

– De som har lang faglig utdanning vil kanskje ha mer behov for pedagogikk eller didaktikk. For min egen del er det viktigst å være i klasserommet og samle erfaring, i og med at det ikke er så lenge siden jeg var ferdig på Blindern, sier Pettersen.

Styrker lærerstanden

Karl-Fredrik Tangen, samfunnsgeograf og førstelektor ved Markedshøyskolen er delt i sitt syn på etter- og videreutdanning.

– Det er vanskelig å være mot etterutdanning. Det jeg er skeptisk til, er at de tror lærerne blir så

mye bedre av det, sier Tangen.

Tangen mener at lærerstanden har mistet det faglige og samfunnsmessige engasjementet og den anerkjennelsen den hadde tidligere. Han mener etterutdanning kan bidra til at lærerne fremstår som mer kompetente.

– Jeg synes det er fint med etterutdanning, men jeg synes også de må se etter andre måter å gjøre lærere til sterkere og stoltere fagfolk på, sier Tangen.

Han tror etter- og videreutdanning vil hjelpe lærerne selv mer enn det vil hjelpe elevene deres.

Mange faktorer

– Jeg vil understreke at etter- og videreutdanning av lærere alene ikke er tilstrekkelig til å løfte elevenes faglige ferdigheter. Det er

flere forhold som virker sammen, sier statssekretær Jordahl.

Hun forteller at satsingen på etter- og videreutdanning også er et av mange av regjeringens tiltak for å styrke lærerstanden.

– Regjeringen arbeider med en rekke ulike tiltak som sammen skal bidra til økt prestisje. Det vil merkes og det vil øke attraktiviteten til læreryrket, sier Jordahl.

Plikt

Høyre foreslo i fjor å gjøre etter- og videreutdanning til en plikt for lærerne. Karl-Fredrik Tangen er skeptisk til dette.

– Faren med pliktig videreutdanning er at det blir et løfte som også reduserer lærernes mulighet for å styre arbeidsform og tid. Plutselig står tvangen igjen, mens kursinga forsvinner, sier Tangen.

Statssekretær Jordahl sier på sin side at den store økningen søknader til videreutdanning tyder på at lærerne setter pris på tilbudet og ikke føler noe press om videreutdanning eller inn gripen i deres uavhengighet.

– Formålet med etter- og videreutdanning er å utvikle og forsterke lærernes profesjonalitet. Videreutdanningsplikt er et punkt i Sundvolden-erklæringen som vi vurderer hvordan skal følges opp, sier statssekretæren.

mgnewth@universitas.no

UiOs internrevisjon får nye retningslinjer

Etter siste måneds konflikt fikk UiOs internrevisjon tirsdag nye retningslinjer.

Internrevisjon

tekst Petter Fløttum

– Noen ser på internrevisjonen som en politistyrke og lukker bøkene når de kommer på besøk. Det er derfor viktig å kommunisere at revisjonens oppgave er å gjøre lederne til bedre ledere, sa eksternrepresentant Idar Kreutzer da universitetsstyret ved Universitetet i Oslo (UiO) tirsdag vedtok nye retningslinjer for internrevisjonen (EIR).

– Det er ikke mye endring. At årsplanen blir vedtakssak istedenfor orienteringssak, er vel det viktigste, sier fungerende revisjons sjef Morten Opsal.

Kan fortsatt rapportere direkte til styret

Det har den siste måneden vært en konflikt mellom UiO og internrevisjonen (EIR) om hva revisjonens rolle faktisk skal være.

Konflikten mellom revisjonen og ledelsen besto blant annet i at revisjonssjef Sveinung Svanberg skal ha blitt nektet å legge fram en sak for universitetsstyret, selv om det i de gamle instruksene sto at «internrevisjonen kan på eget initiativ legge fram revisjonsrapporter for styret.»

Etter at instruksene ble endret, skal EIR-rapporter fremdeles sendes til universitetsdirektøren. Men det presiseres at «rapporter fra de enkelte revisjoner kan også formidles til styret dersom leder for internrevisjonen vurderer rapportens innhold til å være av en slik karakter at dette er nødvendig.»

– Ingen konkrete endringer

I tillegg har en ekstern evaluering, gjort av revisjonsselskapet PricewaterhouseCoopers (PWC), påpekt at EIRs rolle og mandat har vært for uklart. Dette har derfor blitt forsøkt forenklet og klargjort. Den fungerende revisjonssjefen tror likevel ikke deres arbeidsdag vil bli nevneverdig forandret.

– Vi må være litt tydeligere på blant annet revisjonskriterier i hver enkelt revisjon, ellers blir det ingen konkrete endringer i hvordan vi gjennomfører revisjoner, sier Opsal.

Instruksen ble sist endret i 2004, men det ble tirsdag vedtatt at universitetsstyret heretter skal gjennomgå og vurdere den hvert femte år.

petter.flottum@universitas.no

Lærer for lite om innvandrerhelse

Ekspertene mener fremtidens psykologer, sykepleiere og leger lærer for lite om innvandrerhelse. Det fører til dårligere pasientbehandling.

Helse

tekst Jenny Tenmann
foto Birte Magnussen

– Det er et problem at det er mangelfull informasjon om migrasjon og helse i utdanningen til helsepersonell, sier Ida Marie Bregård.

Bregård er en av flere eksperter som mener norske helsearbeidere lærer for lite om innvandrerhelse. Hun er sykepleier og kurs- og formidlingskoordinator ved Nasjonal Kompetanseenheter for minoritetshelse (NAKMI) og underviser ferdigutdannede sykepleiere og studenter ved sykepleie og medisin i temaer som migrasjon og helse.

Dårligere behandling

Bregård mener at utdanningen i migrasjon og helse har blitt bedre, men at det absolutt er et stort forbedringspotensial.

– Mangelfull opplæring i migrasjon og helse kan føre til at ikke alle får likeverdig behandling. Dette kan igjen lede til dårligere behandlingsutfall, forteller hun.

Jon Ørstavik, avdelingsdirek-

tør ved Allmennlegevakten i Oslo kommune, er enig i at mangelfull opplæring om innvandrerhelse kan få store konsekvenser.

– Det kan lede til dårlig medisinsk behandling og misnøye. Pasienter føler ofte at de ikke blir forstått, forteller Ørstavik.

Dårligere helse

Over 650 000 innvandrere bor i Norge. De har gjennomsnittlig dårligere fysisk og psykisk helse enn etniske nordmenn. Deres helse blir dessuten raskere dårlig med årene. Ragnhild Magelssen er sykepleier, sosialantropolog og forfatter, og reagerer på at det ikke er bedre opplæring om denne store gruppen.

– Man må ta hensyn til at flere innvandrere ikke kjenner systemet og ikke kan språket. Det er viktig at helsepersonellet får øve seg på å håndtere denne problematikken, sier sykepleieren.

Overrasket

I 2012 skrev Magelssen rapporten: «Hva lærer fremtidige sykepleiere om migrasjon og helse?» på opp-

drag fra NAKMI. Også i 2010 og 2011 ble det gjort lignende undersøkelser om lege- og psykologutdanningen. Alle de tre rapportene konkluderte med at det er mangelfull opplæring i migrasjon og helse.

– I undersøkelsen jeg gjorde, sa de fleste studentene at det var for lite opplæring i migrasjon og helse. Opplæring i tolkbruk og problematikk knyttet til innvandrerpatienter var ikke inkludert i den obligatoriske opplæringen til noen av høyskolene. Det overrasket meg veldig, sier sykepleieren.

Vestens sykdommer

Norsk medisinstudentforening (Nmf) har asylhelse som et av årets store satsingsområder. Deres nasjonale styrerepresentant fra Bergen, Liv Helene Dolva Sagedal, ønsker mer opplæring om innvandrerhelse i utdanningen.

– Det vi lærer på medisinstudiet, gjenspeiler i stor grad vestens sykdommer. Hvis vi kun lærer om sykdommer som er typiske her, er vi dårlig rustet til å behandle en stor og viktig del av befolkningen, forteller medisinstudenten.

Sagedal påpeker at det er man-

Innvandrerhelse

- Innvandrere har gjennomsnittlig dårligere psykisk og fysisk helse enn resten av befolkningen.
- Innvandrere er oftere innlagt på sykehus og er oftere hos fastlegen og på legevakten.
- Færre med innvandrerbakgrunn har fastlege.
- Innvandrere vurderer skadene sine som mer alvorlige enn befolkningen forøvrig.
- Ved legevakten opplever leger språkvansker i 38 prosent av konsultasjonene med pasienter med innvandrerbakgrunn.

Kilde: SSB, Helse Sør-Øst, Oslo kommune, Institutt for allmen- og samfunnsmedisin ved Universitetet i Oslo.

Klimatrusselen – biodrivstoff og miljøbevegelsens rolle

Dr. philos. Jacob Nordangård – universitetslektor ved Linköpings Universitet.

Åpent møte

Auditorium 4, Urbygningen (DA)
Universitetet i Oslo, Karl Johans gt.

onsdag 7. mai 2014,
kl. 19.00

Julius, Horsens Folkeblad, Danmark

KLIMAREALISTENE

www.klimarealistene.com

ge som jobber for å få mer om innvandrerhelse i deres nye studieplan.

– Jeg tror ikke det er vond vilje som gjør at vi har for lite av det, men utviklingen har skjedd så fort at lærerstedene ikke har greid å utvikle seg i samme tempo, sier Sagedal.

Forstår ikke pasientene

I sykepleierutdanningen er det stor variasjon i opplæring i bruk av tolk, og i psykologiutdanningen er det ingen obligatoriske kurs om tolkbruk.

– På et kurs jeg hadde for utdannede sykepleiere, måtte alle bruke tolk på jobben, men kun én av 50 hadde fått opplæring i det, forteller Marie Bregård ved NAKMI.

Rapportforfatter Magelssen mener at manglende tolkbruk kan føre til misforståelser som kan bli dyre for samfunnet.

Hun forteller at mange skylder på kultur når det oppstår problemer med innvandrerbehandling. Selv mener hun kommunikasjon oftest er årsaken.

– I praksistiden opplevde mange studenter at de ikke forstod pasientene, sier hun.

Forbedringspunkter

Nora Sveaass, førsteamanuensis på Psykologisk institutt på UiO, ønsker at flere områder skal bli bedre integrert i profesjonsstudiet i psykologi. Disse områdene

inkluderer opplæring i tolkbruk, traumebehandling og forståelse og kunnskap om migrasjon, flukt og menneskerettigheter.

– Dessuten burde studentene lære mer om hvordan man kan anvende psykologisk kunnskap på mennesker fra andre kulturer enn en selv.

«På et kurs jeg hadde for utdannede sykepleiere, måtte alle bruke tolk på jobben, men kun én av 50 hadde fått opplæring i det»

Marie Bregård, sykepleier og kurs- og formidlingskoordinator ved Nasjonal Kompetanseenhet for minoritetshelse.

Innrømmer forbedringspotensial

Instituttleder ved psykologisk institutt ved UiO, Kjetil Sundet, mener kritikken er på sin plass.

– Jeg støtter Nora Sveaass i forbedringsforslagene hennes, uten

at jeg har en konkret oppskrift for hvordan det kan bedres, sier han.

Han er også enig i at fremtidige psykologer burde få mer erfaring med hvordan det er å jobbe med tolk i studiet, men sier han ikke kan love umiddelbare endringer.

Instituttleder ved fakultet for helsefag, Dag Karterud, innrømmer også at de har forbedringspotensial.

– Temaer rundt helse og innvandring er noe jeg opplever at vi jobber mye med i sykepleierutdanningen. Samtidig kunne vi ha brukt mer tid på det. Det er en opplagt kompetanse helsepersonell må ha, sier han.

Lovpålagt

Likeverdige tjenester, tilrettelagt informasjon og forsikring om at mottakeren forstår budskapet er lovpålagt i helsetjenesten.

– I helselovgivning, nasjonale strategier og så videre står det mye om at alle skal behandles likeverdig, men dette er ikke det samme som at alle skal behandles identisk. Tilrettelegging er veldig viktig, sier Magelssen.

Sykepleieren og kurslederen Bregård mener den mangelfulle opplæringen om migrasjon gjør det vanskeligere for helsepersonell å handle i tråd med loven og de yrkesetiske retningslinjene.

universitas@universitas.no

ARKIVFOTO: ENA KRESO

Forsket ulovlig i tre år

I tre år forsket Stavanger Universitetssykehus på demens uten nødvendig godkjenning.

Forskning

tekst Kristine Djuvik Kro

Et helseforskningsprosjekt ved Stavanger Universitetssykehus (SUS) ble igangsatt uten godkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskning (REK) eller forskningsavdelingen ved SUS. Det viser et brev sendt til sykehuset fra Helsetilsynet som Universitas har fått innsyn i.

Ifølge brevet var prosjektet i strid med helseforskningsloven § 6, som stiller krav til organisering av forskningen. Prosjektet var også i strid med § 9, som stiller krav til forhåndsgodkjenning fra REK.

Blodprøve

Demensforskningen innebar blant annet å ta blodprøver og prøver fra spinalvæske hos deltakerne.

Forskningen startet i september i 2010, etter at prosjektleder Dag Årsland hadde sendt inn en søknad om godkjenning til REK i juli. Årsland forklarer i en epost at det skjedde en misforståelse i denne prosessen.

– REK var generelt positiv til søknaden, men stilte spørsmål ved behovet for spinalvæske og ba meg om en kommentar før endelig svar ville bli gitt. Prosjektgruppen droppet dermed spinalvæske og fortsatte forbedelsene under den feilaktige oppfattelsen at prosjektet var godkjent, forklarer han.

Skeptisk til metode

Prosjektet «Genetiske faktorer ved Lewylegeme sykdom» skulle finne ut mer om de genetiske faktorene som bidrar til demens med Lewylegemer (LBD). Dette innebar å følge en familie hvor en av dem hadde mild LBD. De resterende familiemedlemmene skulle være prosjektets deltakere.

REK hadde i sitt svar på søknaden flere merknader til pro-

sjektet, men var først og fremst skeptiske til at det skulle bli tatt prøver fra spinalvæske hos friske personer. Komiteen mente at dette kunne medføre en del ubehag og var forbundet med en viss risiko. REK mottok aldri svar fra Årsland, og søknaden ble dermed ikke godkjent. Prosjektet startet likevel ved kun å ta blodprøver.

Godkjent i ettertid

I 2013 kom det fram at Årsland hadde satt i gang forskningsprosjektet uten gyldig forhåndsgodkjenning fra REK. Dette ble først oppdaget da han sendte en ny søknad til komiteen om prosjektendring. Forskningsdirektøren ved SUS kunne ikke se at avviket hadde medført noen alvorlig konsekvens, og REK Vest godkjente forskningsprosjektet og prosjektendringene i ettertid.

– Ikke risikabelt

Årsland tror ikke at situasjonen kunne fått store konsekvenser, ettersom prosjektet ifølge ham selv ikke innebar noen risiko.

– I ettertid kommenterte både Helsetilsynet og REK at hensynet til prosjektdeltakerne var godt ivaretatt og at arbeidet var utført i tråd med begrensningene som ble anbefalt av REK, forklarer prosjektlederen.

Han mener at til tross for at det skjedde en misforståelse, er det ingenting å utsette på hvordan Universitetssykehusets internkontroll fungerer.

– SUS har en rekke prosedyrer og krav som skal oppfylles for at forskning kan igangsettes og gjennomføres. Saker som dette viser at systemene har en funksjon.

Årsland sier han vil gjøre sitt beste for å unngå at det skjer igjen.

– En forandring vi har gjort, er å ansette flere personer til å sjekke at alle lover og regler blir fulgt, forklarer han.

universitas@universitas.no

Medisinske kulturforskjeller: Jon Ørstavik, avdelingsdirektør ved Allmennlegevakten i Oslo, mener det er viktig at helsepersonell lærer hvordan sykdommer oppfattes ulikt i forskjellige kulturer.

SiO skylder 2,7 milliarder kroner

Studentboligboom: Kringsjå er et av de største byggeprosjektene til SiO. Her skal det bygges 1600 nye studentboliger innen 2020.

Likevel skal selskapet punge ut flere hundre millioner for nye studentboliger de neste årene.

Økonomi

tekst Cecilie Storbråten Gjendem
foto Hans Dalane-Hval

Det siste året har vært travelt for Studentsamskipnaden i Oslo (SiO). I løpet av 2013 startet sel-

skapet flere gigantprosjekter, blant annet oppussingen av to treningssentre, så vel som at det kjøpte en ny boligtomt og bygget ferdig 145 studentboliger ved Carl Berner. Det vises på årsregnskapet.

Selskapets samlede gjeld steg

i fjor med rundt 200 millioner kroner til rekordhøye 2,7 milliarder kroner. Den tilsvarer nå to tredjedeler av selskapets samlede eiendeler. På grunn av en vedtektsedring på 90-tallet økte SiOs regnskapsførte gjeld. Dagens gjeld er derfor ikke direkte sammenlign-

bar med regnskap fra før 90-tallet.

Godt rustet

– SiO er godt rustet for å nå målene styret har satt for organisasjonen. Vi er ambisiøse på studentvelferdens vegne og har mange planer for de kommende årene, sier administrerende direktør Lisbeth Dyrberg til Universitas.

Hun peker på at store deler av selskapets gjeld er statstilskudd. Dette er ikke rentebærende gjeld, men en forpliktelse overfor staten der SiO må betale tilskudd tilbake dersom boligene selges.

Fortsetter neste år

Til tross for høy gjeld har selskapet flere jern i ilden. I tillegg til å bygge 3000 nye studentboliger på seks år, skal treningstilbudene utvides og flere bygg skal pusses opp. Likevel er selskapet sikkert på at de vil holde hodet over vannet.

– Med dagens modell for studentboligbygging og fortsatt god, sunn underliggende drift mener SiO at situasjonen er under tilfredsstillende kontroll, sier Dyrberg.

Hvor mye de nye prosjektene vil koste, har ikke SiO korrekte tall på ennå, da mange av prosjektene ikke er ferdig planlagt, men det er klart at regningen for de nye boligene vil bli høy. De boligprosjektene selskapet satte i gang i fjor, hadde ifølge regnskapet en samlet verdi på litt over 300 millioner kroner.

Frykter høyere leiepriser

SiO får noe tilskudd for hver studentbolig de bygger, men ikke nok til å dekke kostnadene av å bygge de planlagte boligene. Resten av kostnadene dekkes av leieinntekter og lån. Dyrberg understreker at dersom selskapet skal klare å bygge de planlagte boligene innen 2020, er de avhengige av større bevilgninger fra staten.

– Uten statstilskuddene ville bygging av nye studentboliger blitt finansiert gjennom leieinntektene fra studentene og lån i Husbanken, noe som vil kunne gi dyrere leiepriser, sier Dyrberg til Universitas.

Tjente fett på bolig

Nesten halvparten av SiOs inntekter i fjor var leieinntekter fra studentboliger i Oslo. I tillegg mottok selskapet over 200 millioner kroner i bevilgninger fra staten. Til tross for høy gjeld og store utgifter økte likevel SiOs årsresultat med over 40 millioner kroner i 2013, til 63 millioner kroner.

– Det er flere årsaker til SiOs gode årsresultat i 2013. Offentlige tilskudd til SiO Helse og SiO

Barnehage har økt, i tillegg har SiO hatt engangsinntekter i forbindelse med salg av hytter, sier Nystrand.

Han understreker at SiO ikke ønsker å tjene så mye som de gjorde i 2013. Ifølge Nystrand har SiO et mål om en resultatmargin på tre prosent, altså ganske mye lavere enn den de hadde i år, på 5,6 prosent.

– Vi skal tilby gode og billige tjenester til studenter, og derfor er det ikke viktig for oss å ha store overskudd over tid. Men for å sikre en sunn og solid økonomi er det nødvendig at SiO går noe i overskudd, sier Nystrand til Universitas.

«Vi er godt rustet for å nå målene styret har satt for organisasjonen»

Lisbeth Dyrberg, adm. direktør i SiO

Skal kjøpe mer

– SiO vil alltid vurdere hvordan vi best utvikler studentvelferden videre. Særlig innenfor studentboligtilbud vurderer vi kjøp av eiendommer eller tomter som er egnet til studentboliger, sier Nystrand til Universitas.

Verken han eller Dyrberg vil bekrefte om selskapet har noen konkrete eiendommer eller tomter i sikte, men avviser at SiO vil avslutte prosjektutvikling på grunn av høy gjeld.

– Vi har en stor positiv kontantstrøm fra selskapets drift, og i en slik situasjon og under forutsetning av fortsatt tilgang på kapital i markedet vil det ikke være grunn til å sette gode prosjekter på vent, sier Dyrberg til Universitas.

Selger unna

Tidligere i år ble det kjent at SiO hadde solgt bokhandlerkjeden Akademika for en hemmelig sum til forlaget Vigmostad & Bjørke. Fra 2012 var bokhandlerkjeden et pengesluk for SiO, med et underskudd på hele 53 millioner kroner i 2012 og et underskudd på om lag seks millioner kroner i 2013.

– Det gjelder ikke bare Akademika, det er også andre aktører som sliter. Derfor er det bedre at en større aktør tar over, sa Nystrand til Universitas kort tid etter salget ble kjent.

Nystrand avviser imidlertid at SiO har flere salgplaner, spesielt når det gjelder Athletica.

universitas@universitas.no

Fornøyd: Styreleder Magnus Nystrand er svært fornøyd med den prisen SiO betalte for SATS Vulkan, selv om han ikke vil rope hva den var.

Kjøpte gigantisk treningssenter

SiO kjøpte i forrige uke SATS Vulkan. Hvor mye de måtte ut med vil de ikke si.

Studenttrening

tekst Cecilie Storbråten Gjendem
foto Birte Nystad Magnussen

I forrige uke ble det klart at Studentsamskipnaden i Oslo (SiO) har punget ut et ukjent beløp for det gigantiske treningssenteret SATS Vulkan. Med på kjøpet får studentorganisasjonen også alle senterets kunder. SiO avviser at dette var hovedårsaken til at de kjøpte senteret.

– Kjøpet av SATS Vulkan var en del av vår plan om å utvide

Athletica for å skaffe bedre kapasitet for brukerne våre, sier Nystrand.

De siste to årene har Athletica tapt penger. I 2013 var tapet på litt over én million kroner. Nystrand mener dette skyldes tøff konkurranse i treningsmarkedet.

Ikke opptatt av penger

– Vi ønsker selvfølgelig å utvide kundemassen vår, først og fremst med flere studenter, men alle er velkomne til å trene hos oss, sier Nystrand.

Han legger til at SiO er opptatt

av å gjøre Athletica mer konkurransedyktig, også når det gjelder å tiltrekke seg andre typer kunder enn studenter.

– Vi har et mål om at Athletica skal bli en større del av inntektene til SiO, men markedet for treningssentre er veldig tøft, og det er mye konkurranse, sier Nystrand.

Foreløpig har ikke SATS Vulkan gått med overskudd siden senteret åpnet i 2008. I 2012 hadde senteret et underskudd på 5,7 millioner kroner. Nystrand mener likevel at kjøpet av senteret vil bli positivt for SiO og Athletica.

Vil ikke kommentere

Nystrand legger til at han ikke kan si hvor mye SiO måtte betale for

SATS Vulkan på grunn av salgskontrakten med SATS.

– Det må dere spørre SATS om, sier Nystrand.

Likevel bekrefter han at SiO er svært fornøyd med prisen på senteret, men vil ikke si om den var over eller under markedspris.

Heller ikke SATS ønsker å kommentere på prisen. De henviser til pressemeldingen fra onsdag i forrige uke.

– Da Konkurransetilsynet påla oss å selge SATS Vulkan, la vi vekt på å finne en ny eier som både var profesjonell og solid. Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus tilfredsstiller alle våre krav, og vi er trygge på at de vil ta svært godt vare på både ansatte og medlemmer, skrev administreren-

«Kjøpet av SATS Vulkan var del av vår plan om å utvide Athletica for å skaffe bedre kapasitet for brukerne våre.»

Magnus Nystrand, styreleder i SiO

de direktør Olav Thorstad i Health & Fitness Nordic AB, som eier SATS, i en pressemelding i forrige uke.

universitas@universitas.no

Begraver stridsøksen

SiO Athletica har nå valgt å snu i striden med flere studenter og trekker medlemskap og betalingskrav. – Jeg beklager, sier direktør Karin Herou.

Studenttrening

tekst Martine Engebretsen Li

«Vi ser at kommunikasjonen rundt medlemsvilkårene har vært utydelig, og velger derfor å avslutte saken og medlemskapet». Det står det i en mail SiO Athletica har sendt til flere misfornøyde studenter som har klaget over treningssenterets medlemsvilkår.

Universitas skrev tidligere denne våren om hvordan mange studenter skal ha blitt bundet til medlemskap de verken ønsket eller kjente til, og at de opplevde det som svært vanskelig å komme

i kontakt med SiO Athletica for å finne en løsning.

Innrømmer svikt

Tidligere i vår lovet SiO Athletica-direktør Karin Herou å se nærmere på alle klagen de hadde fått, slik at alle skulle få et svar. Nå innrømmer hun rutinesvikt.

– Jeg beklager at studenter har fått feil informasjon hos oss. De skulle blitt fulgt opp av vår medlemservice. De vil selvsagt få slettet krav dersom dette ikke er gjort allerede, gitt at de ikke har vært kjent med eller brukt medlemskapet i perioden, sier Herou.

Fortsetter gammel praksis

– Jeg ble veldig glad og lettet da jeg fikk mail om at saken var avsluttet, sier Mariken Solberg, som er en av studentene Universitas snakket med tidligere. Da var hun så oppgitt over treningssenterets kundebehandling at hun var i kontakt med Forbrukerombudet for å

prøve å løse situasjonen.

Til tross for at SiO Athletica har begravd stridsøksen med flere studenter, skal de ifølge Solberg ikke ha endret den gamle praksisen som startet klagestormen mot dem.

– En venn av meg var nylig der for å tegne nytt medlemskap. Da fikk han høre at han allerede var medlem og skyldte penger for både forrige og dette semesteret, noe han i likhet med meg ikke var klar over, sier Solberg til Universitas.

– Det er trist hvis SiO Athletica bare har gitt noen av oss et stille medhold fordi vi klaget og ikke ga oss, men fortsetter prak-

sisen overfor andre studenter, fortsetter Solberg.

Vil vurdere medlemsmodell

Herou beklager også at studenter fortsatt skal ha møtt vanskeligheter ved SiO Athletica, etter at de har startet oppryddningen.

– SiO Athletica er godt på vei i arbeidet med å ferdigstille disse sakene, men ber om forståelse for at ikke alle sakene er avsluttet. I tiden fremover vil vi også se nærmere på vår medlemskapsmodell.

I forrige uke ble det kjent at Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus kjøper SATS Vulkan, blant annet for å utvide kapasiteten.

– Jeg er glad for den økningen av medlemmer SiO Athletica har hatt den siste tiden. Denne saken har gitt oss en god pekepinn på hva vi må bli bedre på for både å beholde og øke vår medlemsmasse, avslutter Karin Herou.

Mariken Solberg, student

marengb@universitas.no

SiO kutter i Fairtrade-mat

Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus la i fjor ned den økologiske mat- og Fairtrade-kiosken Beatween. Nå har SiO også stanset innkjøp av Fairtrade-produkter til SV-kantina.

Studentkantiner

tekst Pål Sindre Brunstad
foto Birte Nystad Magnussen

– Personlig synes jeg dette er trist, sier leder i Studentparlamentet ved Universitetet i Oslo, Gabrielle Legrand Gjerdest.

Hun tror mange studenter er opptatt av rettferdig mat, og mener at SiO bør tilby Fairtrade-varer både av etiske- og miljømessige hensyn.

«SiO skal ha et sortiment som skal være rettferdig og miljømessig bærekraftig»

Kaia Marie Rosseland,
leder i Velferdstinget i Oslo og Akershus.

Leder Kaia Marie Rosseland i Velferdstinget i Oslo og Akershus, som styrer SiO, er ikke kjent med Fairtrade-kutt utover nedleggel-

sen av Beatween før Universitas kontakter henne om innkjøpsstansen av Fairtrade-produkter til SV-kantina.

– SiO skal ta samfunnsansvar. Vi i Velferdstinget er opptatt av dette, sier Rosseland. Hun understreker at Velferdstinget vil fortsette å jobbe for at studentene tilbys Fairtrade-produkter.

– Vi mener at SiO skal ha et sortiment som skal være rettferdig og miljømessig bærekraftig, med størst mulig bruk av kortreist og økologisk mat, sier hun.

– For stort svin

Administrerende direktør i SiO Mat og Drikke, Per Christensen, forteller at for lav omsetning var hovedårsaken til at Beatween ble lagt ned.

– Beatween fokuserte på kioskvarer hvor Fairtrade-produkter ofte lå noe høyere i pris enn vanlige produkter. Vi har også testet produktene i SV-kantina. Vi solgte for lite, og etter hvert ble svinnet for stort. Da går vi med tap. Vi er best på produkter vi bearbeider fra bunnen av, slik som varmmat og kaffe, fortsetter han.

Gikk med tap: Per Christensen, administrerende direktør i SiO Mat og Drikke, vil ha Fairtrade, men ikke til enhver pris.

Christensen utelukker ikke at det skuffende salget kan skyldes at en egen Fairtrade-kiosk ikke var et riktig konsept for SiO, eller at produktutvalget var feil, men han tror også at mange studenter heller velger ut fra pris når de handler. Likevel understreker han at SiO er positiv til Fairtrade-varer.

– Vi er til for studentene og ønsker å tilby rettferdige produkter. Går vi med tap et sted, må vi vurdere mulighetene, ellers vil det gå ut over resten av tilbudet til studentene.

Christensen forsikrer om at SiO vil fortsette å tilby Fairtrade-kaffe ved alle sine utsalgssteder. Etter det Universitas kjenner til er kaffe nå det eneste Fairtrade-produktet SiO tilbyr studentene.

– Skuffende

– Signalene SiO sender til forbrukerne er uheldige. Som landets største studentsamskipnad burde de være i front når det gjelder Fairtrade-produkter. Daglig leder i Friends Fair Trade (FFT), Per Persson, er skuffet over at SiO nå

har valgt å stanse alle innkjøp fra FFT, som er Nordens største distributør av Fairtrade-produkter. FFT har i flere år levert varer til både nylig nedlagte Beatween og SV-kantinen. Blant produktene som ikke lenger finnes hos SiO, er Ubuntu-cola, Divine-sjokolade, samt et utvalg av kjeks og tørket frukt med Fairtrade-merking.

– Mitt inntrykk er at produktene solgte bra hos SiO. Det gjør de også hos andre studentsamskipnader, fortsetter Persson.

p.s.brunstad@universitas.no

ONSDAG 6. AUGUST

The Districts^{US}
Earthless^{US}
Jon Hopkins^{UK}
Kråkesølv

Jonathan Wilson^{US}
Clean Bandit^{UK}
Brody Dalle^{US}
Spidergawd

TORSDAG 7. AUGUST

Conor Oberst^{US}
Skambankt
Bill Callahan^{US}
Yoguttene
Blood Orange^{US}

The Julie Ruin^{US}
Little Dragon^{SE}
Jungle^{UK}
St. Lucia^{US}

FREDAG 8. AUGUST

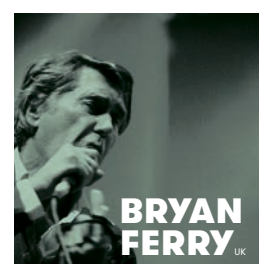

Mayhem 30th anniversary show
Neutral Milk Hotel^{US}
Neneh Cherry^{SE w/RocketNumberNine}
John Wizards^{ZA}
Comet Kid

FKA Twigs^{UK}
Gojira^{FR}
Joey Bada\$\$^{US}
Lulu James^{UK}
Deafheaven^{US}

LØRDAG 9. AUGUST

Slowdive^{UK}
Stein Torleif Bjella
Oslo Ess
Neko Case^{US}
Darkside^{US}
Nadine Shah^{UK}
Angel Olsen^{US}
Mapei^{SE}

Omar Souleyman^{SY}
Sharon Van Etten^{US}
Bombino^{NE}
Mac DeMarco^{CA}
Royal Blood^{UK}

Foreløpig ikke plassert på dag:
Bloody Beach | Bow To Each Other | Farao | Hjerteslag | Johndoe | King Midas | Hanne KolstøDaniel Kvammen | Emilie Nicolas | Store P | Thulsa Doom | Vilde Tuv | Aurora Aksnes

5.-9. AUGUST

Billettsservice.no | 81533133 | oyafestivalen.no

mellom
FAG
UNIVERSITAS' FEATU

DORBEL DOSE DNA

Universitas har spurt tre tospann om studievalgene deres.

• Portrettet: Liv Jessen • Dokumentaren: Det glemte økonomigeniet • Bokhylla: Trygve Slagsvold Vedum

PORTRETTE

tekst: Thea Storøy Elnan foto: Hans Dalane-Hval

LIVS GNIST

Ikke alle pensjonister kan skryte av å ha fått Kongens fortjenstmedalje for sin innsats som «horemamma». Nå gleder Liv Jessen seg til å bli din neste eksamensvakt.

– **Det beste** sexkjøpsloven har gjort, er å renovere gatene for prostituerte, slik at vi slipper å se dem. Den har kanskje fått noen menn til å tenke seg om, men den har søren ikke gjort noe for jentene, sier Liv Jessen.

Vi er på Pro Sentret, nasjonalt kompetansesenter for kvinner og menn med prostitusjonserfaring, før åpningstid. To blonde, slitne kvinner og en gravid nigeriansk dame står ved inngangen og ser bedende på en liten dame med Harry Potter-briller, knall rosa leppestift og flagrende gevanter. Selv om størrelsen ikke er særlig skremmende, er det likevel umulig ikke å føye seg for myndigheten denne lille skikkelsen utstråler. Kvinnene blir hendig geleidet ut.

– Vi har sånne drop-in-timer hvor de prostituerte kan komme og få hjelp, men de må begynne å lære seg åpningstidene våre, altså, sier Jessen og fører an inn i Pro Sentrets lokaler.

Skåler med glidemiddel og kondomer står fremme i resepsjonen, og sosialarbeidere sitter parate på kontorene sine, med dørene på vidt gap. Disse lyse lokalene har blitt regjert av Jessen nesten helt siden Pro Sentrets opprettelse i 1983. Tretti år etter er det kanskje ikke så rart at hun har fått tilnavnet «horemamma».

– Jeg ble nærmest beordret inn i den stillingen, et halvt år etter at Pro Sentret ble opprettet. Jeg var blodrød og radikal så det suste på den tiden, men det var kanskje en slik en de trengte, sier hun, og ler.

Liv Jessen har vært forkjemper for de prostituertes rettigheter lenge før forslaget om å innføre sexkjøpsloven kom på bordet i 2008. Selv om hun har gått av med pensjon, blir hun stadig invitert til å delta på diverse arrangementer for å fortelle om sin erfaring på området, enten det er en debatt med Civita eller et kurs for Sex og samfunn.

– Jeg har brukt tre tiår av livet mitt på å få samfunnet til å forstå at prostituerte er subjekter som har tatt et frivillig valg, men som sjelden har hatt muligheten til å plukke fra øverste hylle, sier Jessen bestemt og fører oss inn i et lyst og sterilt møterom.

Likevel var hun ikke alltid av samme oppfatning om

den omstridte sexkjøpsloven.

Etter oppveksten i Sandefjord dro Jessen til hovedstaden for å studere. Ved Norges kommunal- og sosialhøgskole på Økern utdannet hun seg til sosialarbeider på 70-tallet – en plass hun selv omtaler som «et lite, rødt reir».

– *Maos lille røde* var viktigere enn alle de andre skolebøkene. Jeg ble heftig påvirket av den.

Også når det gjaldt prostitusjonspolitikken var hun påvirket av tidas radikale ånd. Jessen var med å starte Kvinnefronten i 1972, tilhørte AKP-ml-miljøet og var feminist «så det spruta». Hun var selv tilhenger av den radikalfeministiske teorien à la Kvinnegruppa Ottar, som forkynte at det går ut over alle kvinner at noen er til salgs, og at det er med på å opprettholde kvinnekroppen som et objekt. Hvis sexarbeidere sier de liker det de gjør, så er de under falsk bevissthet. De vet ikke sitt eget beste.

Da Jessen startet som sosialarbeider, var Tollbugata og Rådhusgata sexarbeidernes fremste terrorium. Helt øverst mot Kontraskjæret gikk de tunge heroinistene. Jessen beskriver dem som «tynne og hengslete» og reiser seg for å demonstrere knekken i knærne. Ved Børsen i sør hang jentene med store alkoholproblemer.

I utgangspunktet var Jessen opptatt av å redde sexarbeiderne fra seg selv, for sexarbeid måtte jo være «det jævligste på jord», trodde hun. Men så begynte sandefjordingen å lytte til det sexarbeiderne sa.

– Jeg traff veldig mange kvinner som syntes prostitusjon var et helvete, men det var også veldig mange som syntes kundene var helt *allright* og noen jentene ble gode venner med. Til slutt måtte jeg stoppe opp og tenke om teoriene mine måtte justeres.

De norske rusavhengige jentene har siden da fått flere valgmuligheter. Mange har fått tilgang på metadon og subutex, som gjør at de ikke trenger å trekke på gata for å få penger til dop.

– Hadde de fått heroin i tillegg, så hadde ikke de norske jentene vært nødt til å prostituere seg i det hele tatt, sier Jessen.

I disse dager har debatten om hvorvidt staten skal tilby

1 ET KLOKERE LIV: Jessen mener arbeidet med sexarbeidere har gjort henne til et bedre menneske. Hun er veldig stolt av å ha bidratt til å få de prostituerte fram i lyset.

2 LIV OG RØRE: –Har du hørt om apekattbæsj? Det lukter hasj! Liv Jessen og Janni Wintherbauer, Norges første «kjendisprostituerte», ler høyt når Wintherbauer forklarer for Jessen hva hun synes om hasj og legalisering av det.

heroin til rusmisbrukere, igjen blusset opp. Jessen var selv en av de første til å lufter dette forslaget, allerede i 1996.

– Å fortelle prostituerte at de ikke kan velge sjøl fordi de ikke vet sitt eget beste, er å gjøre dem til objekter. Det er en menneskerett å gjøre valg, også dritdumme valg. Mine valg, for eksempel, har ikke alltid vært spesielt kloke. Særlig når det gjelder sånne kjærestester.

Liv Jessen ler godt av seg selv. Og med god grunn. Fra å være gift med en sjømann og å ha mange «mannekjærestester», som hun selv sier, har hun endt opp med å gifte seg med sin tidligere kollega fra Rusomsorgen, Gro Thoresen.

– Jeg oppfatter meg ikke som spesielt lesbisk, men jeg er glad i min Gro.

Samme kveld stiller en engasjert Liv Jessen opp på Kafé Løkka. Miljøpartiet De Grønne har invitert til dialog. Debatten om sexkjøpsloven har igjen blusset opp, og partiet skal diskutere hvorvidt de er for eller imot. Tilhørerne er dønn stille når Jessen legger fram sin motstand mot loven. Nylig pensjonert og gråhåret, men fortsatt like fyrrig og ordrapp som hun har blitt kjent for å være, fra sine mange innspill i prostitusjonsdebatten som har rast i media.

– Da Hege Grostad, tidligere kjent som «Frøken X», stod fram som sexarbeider og ble møtt med «du er fortsatt for ung, du vet ikke ditt eget beste» av folk i regjeringen, da tenkte jeg at «oi, har tretti års kamp vært forgjeves?» Det var som faen.

Jessen forteller at det i dag er langt flere utenlandske sexarbeidere enn norske.

– De første utenlandske prostituerte som kom til Oslo i 2000, var fra de baltiske statene. Det var organisert menneskehandel, og de kom i store flokker. Diskré ►►

nok begynte steder som «Heidis blomsterpiker» å avvertere på nett.

Tilhørerne på Kafé Løkka sipper i ølen sin, men følger nøye med. Flere noterer det som blir sagt, og ivrige debattanter ber om ordet. Det råder fortsatt ingen enighet rundt det omstridte temaet i lokalet.

– **Nordmenn aner** ikke mekanismene bak fattigdom. Vi syns det er rart at fattige kvinner reiser og gifter seg med en gammel gris her i Norge, men det er ikke det. *How to survive, what's in it for me*, altså, sier Jessen til tilhørerne og gestikulerer ivrig med armene.

Nigerianske kvinner har i dag tatt over som den største gruppen av sexarbeidere i Norge. Jessen forteller om mangt et møte med fattige afrikanske kvinner som må tenke helt pragmatisk på hvordan de selv og familien skal overleve. De har gjerne storfamilier som de sender alle pengene sine til.

– Vi tenker sjelden at de prostituerte kommer til Norge frivillig fordi de ønsker det selv. De har ikke andre valg, og alternativet er ofte mye verre, sier Jessen og blir stram i maska.

– At flere står fram med det de gjør, tror jeg viser at Pro Sentret har gitt prostituerte en stemme. Det har ikke vært min og Pro Sentrets store kongstanke å gjøre prostitusjon til et yrke, slik Hege Grostad ønsker. Vårt oppdrag er først og fremst å hjelpe de kvinnene som er i prostitusjon.

– **Liv er ei** kruttønne, du skulle ikke tru at et så lite menneske hadde så mye i seg. Det er som mennene sier: Det er ikke størrelsen det kommer an på, sier Janni Wintherbauer.

Tilbake i Pro Sentrets beskjedne lokaler har Wintherbauer, Norges første «kjendisprostituerte», kommet innom kompetansesenteret til ære for intervjuobjektet. Hun, eller *han*, som hun var før kjønnsoperasjonen, står i den hvite gangen og vinker hjertelig inn til de ansatte, som sitter på sine smale kontorer. Det følger alltid med en del skråll når de to damene møtes, skal vi tro Wintherbauer.

Hun var den første til å stå fram i offentligheten med sitt valg om å bli sexarbeider og ga kampen for de prostituerte rettigheter et ansikt. Wintherbauer mener selv at hun har vært med å bidra til at Jessen fikk et annet syn på sexarbeidere enn hva hun opprinnelig hadde.

– De første gangene jeg møtte Liv ute på gata, var jeg og de andre jentene aldeles rasende på henne. Hun var sånn som ikke snakka med sånne som oss. Vi hadde ofte lyst til å vri halsen om på det lille mennesket med de knallgule sommerfuglbrillene, sier Wintherbauer og gliser til Jessen.

Det er sent åttitall. Jessen og en kollega som også er sosialarbeider, rigger seg til i en råtten campingvogn midt i

Liv Jessen (66)

- Norsk sosionom og humanitærarbeider, født i Sandefjord i 1947.
- Leder av Pro Sentret, nasjonalt kompetansesenter for kvinner og menn med prostitusjonserfaring, fra 1984 til 2014.
- Har vært en tydelig og omstridt stemme i prostitusjonsdebatten.
- Ble i 2004 tildelt Amnesty International Norges Menneskerettighetspris for sitt arbeid for de prostituerte rettigheter.
- Ble tildelt Kongens fortjenstmedalje i september 2013.
- Gift med Gro Thoresen, har puddelen Pippi, og bor i et tømmerhus på Nesodden. Er nå pensjonert og planlegger å skrive blogg eller bok.

Oslos horestrøk. For å kartlegge HIV-smitten blant sexarbeiderne ønsker de å intervju kundene deres.

Wintherbauer er én av mange sexarbeidere som reagerer på dette. I tillegg til at Jessen blir en konkurrent fordi hun tiltrekker seg nysgjerrige menn, blir hun også ansett som en trussel. Wintherbauer og de andre sexarbeiderne på Strøket er sikre på at sosialarbeiderne kommer til å angi kundene deres.

– Den dama kommer til å lage helvete for oss. Vi må bli kvitt den jækla kjærringa, sier Wintherbauer til sine med-sammensvorne.

For å hamle opp med Jessen og hennes kompanjong spleiser Wintherbauer og jentene på lynlim som de bruker til å lime igjen døra på campingvogna.

Over 20 år senere runger latteren i Pro Sentrets lyse ganger.

– Jeg lærte *the hard way* at en må ta med jentenes synspunkter på tiltakene vi introduserer. En kan ikke bare ture fram og trække andre på føttene. Den lærdommen var viktig for meg. I tillegg fikk jeg Janni som venn, da. Utrolig nok, mimrer Jessen.

Ut fra sine erfaringer som sosialarbeider tror Jessen at drømmeløsningen for dagens sexarbeidere hadde vært om alle hadde alternativer, slik at de kunne velge selv hva de ville. Men det er fortsatt en lang vei å gå.

– De nigerianske kvinnene er nødt til å prostituere seg fordi de ikke har rett til å jobbe i Norge. Før vi forstår bakgrunnen for at disse kvinnene velger å prostituere seg, så har ikke sexkjøpsloven noen annen virkning enn som et

symbol, forteller Jessen.

Damene sier de selvsagt har truffet prostituerte som Tanja Rahm – den danske sexarbeideren som stod fram i Aftenposten nylig med sine voldsomt dårlige kundeerfaringer. De er likevel unisone i at man ikke kan skjære alle prostituerte over en kam.

– Sånn som han der dumme Fabian Stang gjør, skyter Wintherbauer inn. Latteren sitter løst.

I Norge snakker vi ofte om prostitusjon som om det er et moralsk anliggende, forteller Jessen engasjert fra andre siden av bordet på møterommet. Men det er altså mangelen på alternativer det står på, mener hun.

– Janni sin historie er veldig lik historiene til de jentene som kommer fra landsbygda i Nigeria. Hun var fattig, utstøtt fordi hun var tyskerbarn, og uten muligheter til å få noe særlig til liv der hun var. Og så tar du skjea i egen hånd og skaper deg ditt eget liv.

Tårer har samlet seg i Jessens store øyne, men ansiktet stråler likevel opp mot Wintherbauers.

– Det syns jeg er utrolig tøft gjort, sier Jessen nærmest gråtkvalt og strekker seg opp mot venninnen for å gi en klem.

I 2013 ble Jessen tildelt Kongens fortjenstmedalje for å ha gjennomført «en livsinnsats som kan stå som eksempel for andre».

– Da jeg fikk jobben som leder for Pro Sentret, sa bestemor til meg at «gudskjelov for at bestefar ikke lever lenger». Jeg tror hun mente at dette ikke akkurat var en jobb å skryte av. Men da jeg var på Slottet for å ta i mot medaljen, så tenkte jeg at «nå, bestemor, nå kan du se at til og med Kongen turte.» Takk og lov for at vi har en mye modigere konge enn bestemora mi.

Nå trives Jessen som pensjonist, men hun klarer likevel sjelden å sitte stille. Foruten å delta i debatter og holde foredrag har hun fått seg ny jobb.

– Jeg skal være eksamensvakt ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet i juni! Det gleder jeg meg voldsomt til. Noe må jo vi gamle bidra med her i samfunnet, og det å passe på at ungdommen ikke jukser, forekommer meg ypperlig.

Men det er selvsagt det arbeidet Jessen har nedlagt ved Pro Sentret, som forblir det viktigste hun har gjort i sitt liv. Jobben har endret henne som person, gjort henne klokere og gitt henne forståelse for hvilket «helvete noen mennesker havner i».

– Jeg er veldig stolt av at jeg har bidratt til å få de prostituerte litt fram i lyset. At vi ikke bare snakker *om* dem, men også har begynt å snakke *med* dem, så smått.

t.s.elnan@universitas.no

«Da jeg fikk jobben som leder for Pro Sentret, sa bestemor til meg at «gudskjelov for at bestefar ikke lever lenger»

3 KONTORLIV: Før hun ble leder for Pro Sentret, jobbet Liv Jessen i Rusomsorgen. På den tida var de fleste alkoholikerne eldre, mannlige lasaroner som drakk rødsprit. –De var hyggelige de altså, men jeg måtte lufte kontoret resten av dagen etter at de hadde vært der, sier Jessen.

4 LIVLIG DEBATTANT: Selv om Liv Jessen er pensjonert, klarer hun sjelden å sitte stille. Miljøpartiet De Grønne inviterte Jessen til Kafé Løkka for å gi dem et utgangspunkt for å debattere om de selv skulle være for eller mot sexkjøpsloven.

*De deler DNA, men ikke nødvendigvis pensum.
Møt tre akademiske tvillingpar.*

TVILLINGSKJEBNER

VEIVALG: Mona og Linda (øverst) går på samme studie på samme sted.
Zaher og Zeid (nede til venstre) har studert samme fag ved ulike institusjoner.
Carina og Rosanna (nede til høyre) valgte helt forskjellig.

- 1 **DOBBELTGJENGER:** – En gang ble en venninne sur på meg fordi jeg hadde oversett henne på gata. Jeg sa, det må ha vært tvillingbroren min. Hun bare «du må finne på en litt bedre unnskyldning enn det, ass», ler Zeid.
- 2 **SAMKJØRTE:** – Om en av oss gjør noe dumt, så blir det ofte sånn: «Oj, det var kanskje litt dumt», også svarer den andre «ja, jeg veit», sier Mona. – Det er nesten litt som å snakke med seg selv, vi er enige i alt, fortsetter Linda.
- 3 **ERTERIS:** Mona og Linda (19) bor, sover, studerer og spiser sammen. De har de samme vennene, liker den samme musikken og får en del blikk.
- 4 **KUNSTNERISK BLIKK:** Rosanna liker ikke sin egen strek. Hun konfronterer sin figurative frykt ved å tegne selvportrett. Her tegner hun Universitas' fotograf.
- 5 **FOTGJENGERE:** Zaher og Zeid har alltid gått mye, i stedet for å kjøre kollektivt. – Jeg liker å gå fort, sier Zaher.
- 6 **PÅ LABBEN:** Carina forbereder prøver av immunceller fra mus på labben på Universitetet i Oslo.

Rosanna og Carina Vibe (24), grafisk kunst ved KhiO og molekylærbiologi ved UiO

– Vi krangler ganske mye. Men vi blir veldig fort venner igjen etterpå, sier Carina.

– Jeg tror det er fordi vi dømmer hverandre ut ifra hva vi selv ville gjort, legger hun til.

Rosanna og Carina er vokst opp som nest eldst i en søskenflokk på seks. De er ambassadebarn som har bodd på Cuba, i Costa Rica, Belgia og i Norge i løpet av barndommen. Hele søskenflokken er sammensveiset.

Fram til de var 10–12 år, er det ofte uklart for dem hva som skjedde med hvem av dem. De har et bilde i hodet sitt av å både se en hendelse utenifra og at det skjedde med dem selv.

– Da vi bodde i Costa Rica, fikk jeg – eller en av oss – et flåttbitt i regnskogen. Flåtten måtte fjernes ved å brennes bort. Begge husker at det gjorde vondt.

Rosanna er født syv minutter før Carina.

– Jeg har alltid sett opp til henne, og skiftet ofte mening da jeg var liten fordi Rosanna mente noe, sier Carina.

Begge to har alltid likt biologi og kunst. Det var egentlig Carina som først tenkte på å studere noe kreativt, Rosanna bestemte seg først for det litt senere. Carina endte til slutt opp med molekylærbiologi ved UiO.

– Jeg var usikker, jeg visste ikke om jeg ville klare å studere kunst. Også litt fordi jeg ville gjøre noe annet

enn Rosanna, sier Carina.

– Jeg tror ingen hadde sammenlignet oss, vi har ganske forskjellige uttrykk. Carina tegner lite, detaljrikt og alltid i svart/hvitt. Jeg bruker masse farger, jobber stort og eksplosivt, sier Rosanna.

« Vi har ikke sånn tvilling-telepati altså, vi tenker bare i samme baner»

Mona og Linda Pedersen

Mona og Linda Pedersen (19), matematikk, informatikk og teknologi ved UiO

– **Har dere alltid kledd dere likt?**

– Vi har kledd oss likt de siste sju årene, sier Mona.

– Vi har alltid vært gode venner, vi har aldri ønsket å være forskjellige, legger Linda til.

– Da vi var veldig små, pleide mamma og pappa å kle oss i like klær ... med ulike farger, sier de. Når de snakker, sier de ofte ting i kor, og de avslutter hverandres setninger. De ble født ved keisersnitt; Mona er ett minutt eldre

enn Linda. Jentene går sammen på Matematikk, informatikk og teknologi ved Universitetet i Oslo og deler en studentbolig. De er «enebarn» fra Bjørkelangen, en times tid fra Oslo, og reiser ofte hjem i helgene.

– Vi har samme venner, bor sammen, vi tenker veldig likt. Vi har ikke sånn tvillingtelepati, altså, vi tenker bare i samme baner. Det hender vi diskuterer, men vi krangler aldri. Fordi de tenkte så likt, ble de på skolen, da de var yngre, bedt om å velge forskjellige stiloppgaver av lærerne. De klagde over at oppgavene deres alltid ble så like, til tross for at de ikke samarbeidet.

– Kan dere komme på en ting som er forskjellig mellom dere? De tenker. Til slutt kommer Linda på en ting:

– Jeg er høyrehendt, mens Mona er venstrehendt. De studerer det samme fordi det er det begge interesserer seg for.

– Det er fint, for vi kan lese og gjøre oppgaver sammen, legger Linda til.

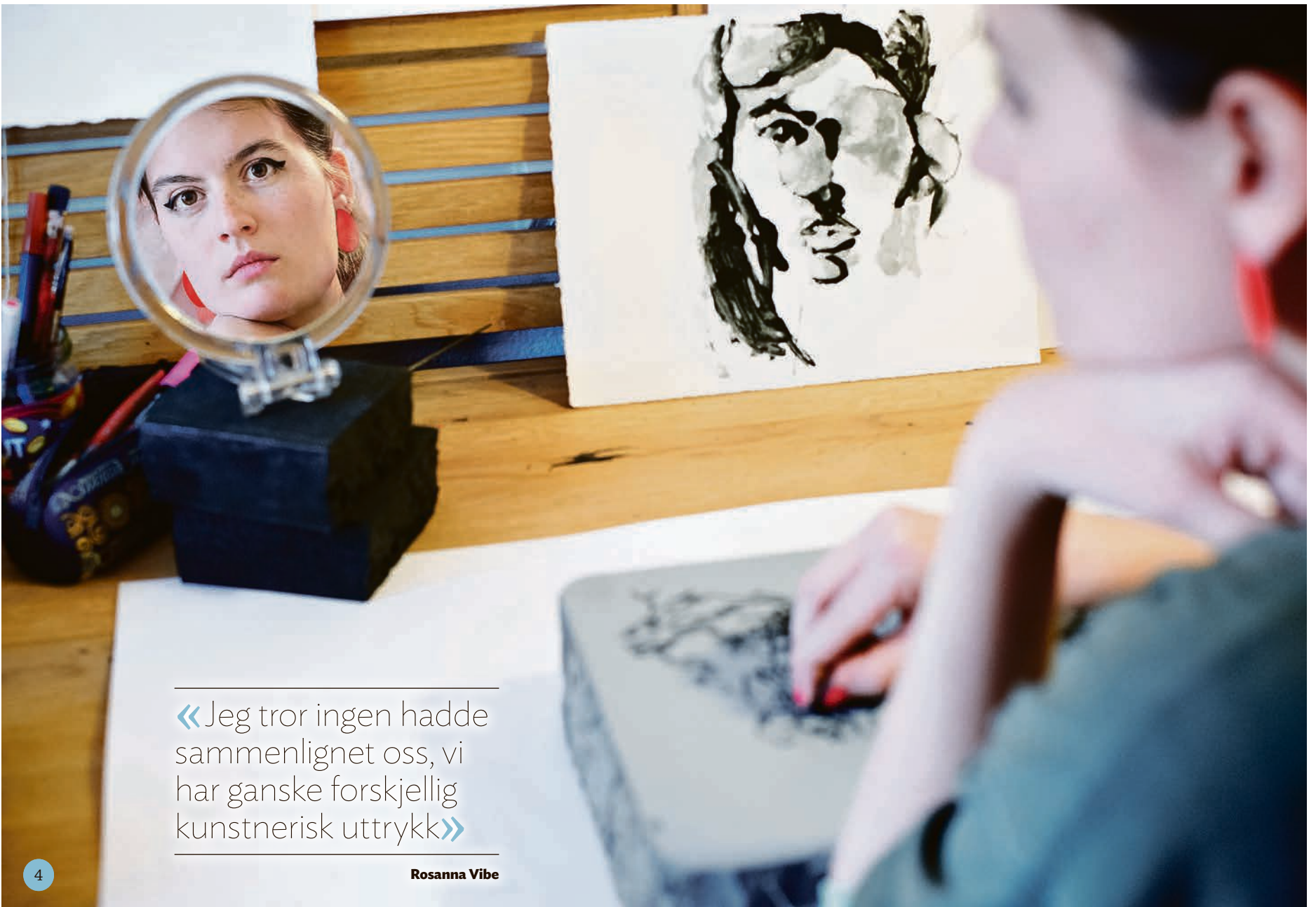
– Folk tuller av og til med at vi må finne en kjæreste vi kan dele på, sier Mona og smiler.

– Vi har samme smak når det kommer til gutter også, bifaller Linda.

– Er det ingenting dere synes er slitsomt med å være så like hele tiden?

– Det kan være litt vanskelig å kjøpe klær iblant, sier Linda.

– Vi kjøper jo ikke ting om de ikke har to av størrelsen. Og det er det jo ikke alltid de har, sier Mona.

«Jeg tror ingen hadde sammenlignet oss, vi har ganske forskjellig kunstnerisk uttrykk»

4

Rosanna Vibe

5

6

Zeid og Zaher Al-Mele (26), internasjonal markedsføring på BI og Markedshøyskolen

– Da vi var små, spurte folk alltid «hvem er han slemme og hvem er han snille?». Jeg var han slemme, sier Zeid. Jeg var ikke slem, altså, jeg var bare litt mer brautende. Ikke sant?

Zaher nikker.

De gikk i samme klasse i 13 år før de gikk hver sin vei. Zaher dro i militæret, Zeid jobbet.

– Siste gang vi gikk i like klær, var en gang på videregående, vi hadde hvite skjorter og Levis-bukser. Folk bare: «Åh, så søte dere er». Det gjorde vi aldri igjen, sier Zaher.

De er begge ferdig utdannet innen internasjonal markedsføring og er i dag i fast jobb. Zeid gikk på Handelshøyskolen BI, Zaher gikk på Markedshøyskolen.

– Det var ikke noen bevisst avgjørelse at vi skulle gå forskjellige steder, men Zeid ville gå på BI og jeg ville gå et sted med mindre klasser og tettere miljø.

Etter at Zeid var på utveksling til Leeds, begynte de å sette mer pris på hverandre.

– Forveksler folk dere?

– Da vi var små, var den eneste forskjellen folk kjente oss igjen på, at jeg har et arr på kinnet, sier Zaher.

– Det er lettere å se forskjell i dag. Zaher liker å ha skjegg og har håret annerledes enn meg, sier Zeid. Men folk som ikke kjenner oss så godt eller vet at jeg har en tvil-

«Jeg kan lese Zeid. Selv om jeg ikke ser fjeset hans, så vet jeg hvordan han reagerer på noe som blir sagt»

Zaher Al-Mele

ling, kan få seg en overraskelse, fortsetter Zeid.

– Vi har også byttet plass i timen en gang. Zaher var for sent ute til sin første time for dagen. Han ringte meg, for det var litt stress å være for sent til den timen. Jeg gikk inn, satte meg. Etter 40 minutter ba jeg om å få gå på do, ga Zaher jakka mi, også bytta vi. Læreren skjønte ingenting.

– Trodde det var omvendt jeg, at det var jeg som var stand-in for deg, men husker feil i blant, tror at jeg har gjort ting som egentlig du har gjort, sier Zaher.

– Vi kjenner hverandre veldig godt. Jeg kan lese Zeid. Selv om jeg ikke ser fjeset hans, så vet jeg hvordan han reagerer på noe noen sier. Om han blir irritert for eksempel, sier Zaher.

– Vi har faktisk en sjuk tvillinggreie: Det hender av og til at vi kan sitte i forskjellige rom og starte å synge på samme sang på likt. Samme toneleie, samme melodi, samme ord. Gjerne sanger vi ikke har hørt på seks år. Det er ganske sjukt.

magasin@universitas.no

|||||
DOKUMENTAREN

tekst: Eirik Elvevold

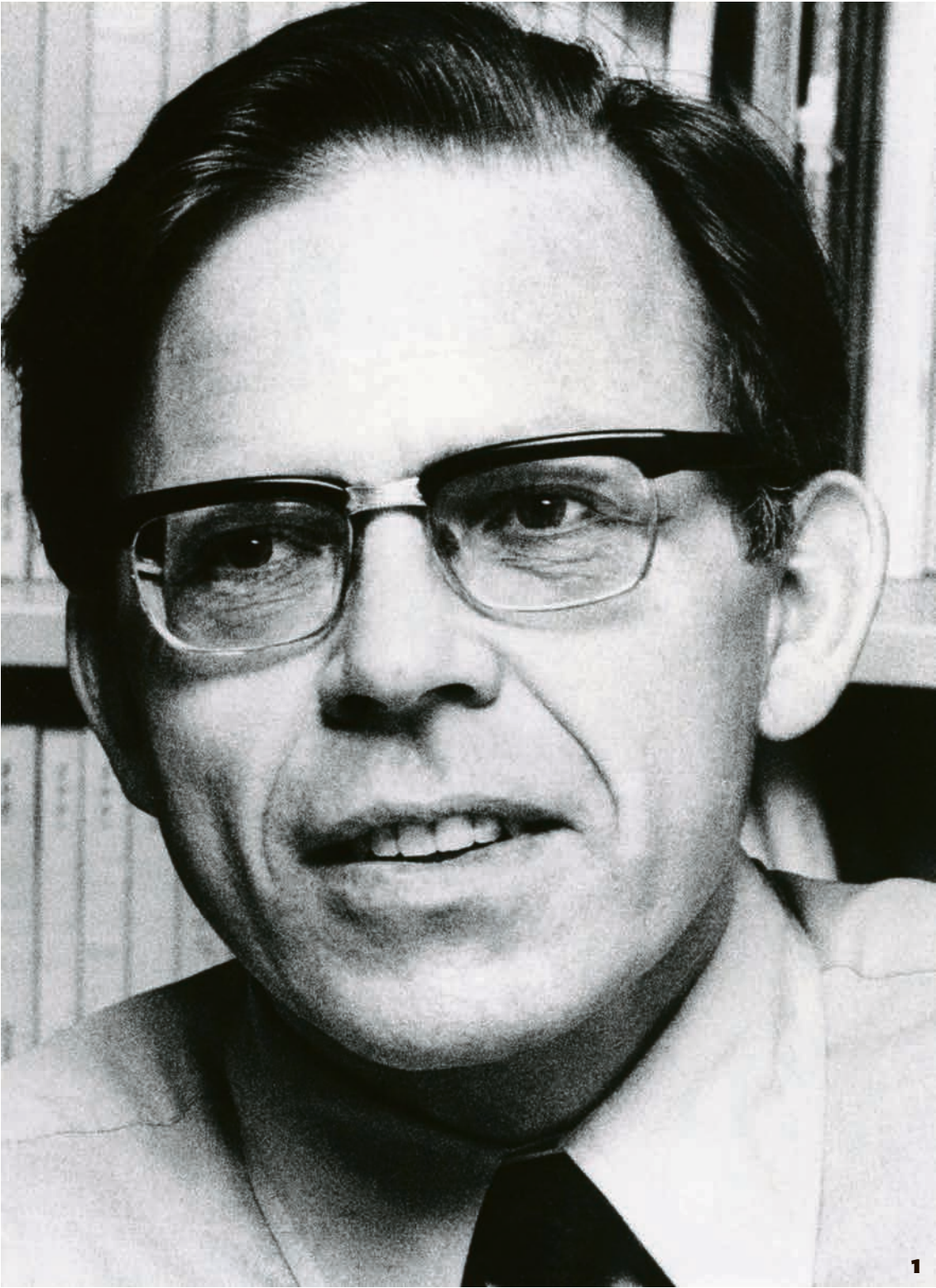

FOTO: PRIVAT

1

ØKONOMIFAGETS STORE RØDE

Den begavede, men beskjedne radikaleren Leif Johansen var en gåte for mange. I dag er det få som kjenner navnet til landets en gang ledende økonom.

FOTO: MUSEUM FOR UNIVERSITETS- OG VITENSKAPSHISTORIE

I et klasserom i Frederiks gate 3 sitter et nytt kull med unge håpefulle. Andre verdenskrig er nettopp over, og landet skriker etter sosialøkonomer. Ragnar Frisch og Trygve Haavelmo har satt både Norge og faget på kartet, og den økte interessen får samfunnsengasjerte studenter fra hele landet til å søke seg til sosialøkonomisk institutt ved Universitetet i Oslo (UiO). De vil regne på de store samfunnsproblemer, finne svar og bygge opp det krigsherjede landet.

Men utdanningen de møter, er preget av teoretisk matematikk, og det er milevis mellom de praktiske eksemplene. De abstrakte formlene er for krevende for mange av studentene, og frafallet er høyt. Mens flere studenter kritiserer det de mener er en lite relevant utdanning, er det én som er i en klasse for seg.

– Han var anerkjent for å være svært dyktig og lignet på Frisch i sin sosialøkonomiske tenkning, sier Kåre Willoch. Willoch studerte sosialøkonomi, faget som i dag heter samfunnsøkonomi, i etterkrigsåra og husker klassekamerat Leif Johansen godt.

– Johansen var enormt grundig og en glimrende student, men ikke av de mest utadvendte. Jeg husker ham blant annet fra diskusjonene i faget «Sosialøkonomisk samfunn». Han hadde stor tro på detaljstyring fra staten, mens jeg personlig hadde større tro på markedskrefter, sier Willoch.

Etter studietiden bar Johansen arven etter mentorene Frisch og Haavelmo videre. Han var lenge regnet som en het kandidat til Nobelprisen i økonomi, men plutselig døde han brått.

– Johansen hadde en usedvanlig klar penn og tale. Å være en glimrende lærer og i tillegg en fremragende forsker er sjelden vare på et universitet. Da han døde, falt en vegg ut av instituttet, sier Steinar Strøm, professor emeritus ved Økonomisk institutt ved UiO.

Leif Johansen ankommer Frederiks gate med en politisk forankret interesse for sosialøkonomi. Mellomkrigstidens Eidsvoll har satt sine spor. Faren Helge er kommunist. Selv er han med i Norges Kommunistiske Ungdomsforbund og belest innen marxistisk litteratur. Etter endt artium foreslår læreren hans det naturlige: en teknisk utdanning i Trondheim. Men Johansen går sin egen vei.

Og det gjør han rett i. Han imponerer tidlig med sin teoretiske forståelse for sosialøkonomi. Når resultatene fra første avdelingseksamen ankommer høsten 1950, er det litt uvanlig stemning. Frisch og Haavelmo er ek-

stra spent. De har nemlig lagt ned tid og krefter i å modernisere faget i teoretisk statistikk.

Resultatet er uventet: Johansens skriftlige eksamen holder så høyt nivå at karakterskalaen sprenes. Beste karakter er 2,00. Dette er på tida da lavest tall er lik best karakter, og en sjelden gang har professorene sett karakterer under 2,15. Likevel tildeles Johansen en 1,75. Kort tid etter blir 20-åringen ansatt som vitenskapelig assistent ved instituttet.

Over 60 år senere sitter Hilde Bojer i sin leilighet i Oslo. Hun er pensjonert fra sin stilling som førsteamanuensis ved UiO og skal straks på ferie, men tar seg likevel tid til å fortelle om sin tidligere foreleser og kollega.

– Leif Johansen var disiplinert og ærgjerrig. Han var nesten et geni, men kastet ikke skygger. Det grodde derimot rundt ham. Og han tålte ikke å tape!

Hun tar seg en slurk mangojuice og tenner en sigarett.

ARKIVFOTO: HANS DALANE-HVAL

«Jeg opplevde ham som veldig udogmatisk, imøtekommende og ydmyk til ulike innfallsvinkler. Det gjør jo hans politiske standpunkt til et interessant trekk»

Øystein Olsen, sentralbanksjef

– Alle kunne komme til Leif og snakke, få faglige råd og veiledning. Jeg husker han fortalte meg at det var veldig rasjonelt å ha faste vaner. Da kunne man bruke kreftene på andre ting.

Som fast ansatt på Sosialøkonomisk institutt har Johansen nettopp faste vaner som suksessoppskrift. Han starter dagen med en løpetur på bane. Deretter tar han t-banen til Jernbanetorget og trikk videre til Blindern. Underveis leser han – mye. Dersom han møter noen kjente, lar han seg ikke avbryte – han hilser dem kort eller gir dem noe å lese. Han ankommer instituttet halv ti og arbeider fram til halv ett. Etter sin faste lunsj med kollegene går han sin daglige biblioteksrunde i 4. etasje.

– Jeg fikk være med ham på biblioteksrunde. Av professorene var det bare han som gjorde slike runder.

Finn Førsum, professor emeritus ved Økonomisk institutt, forteller ivrig om sin tidligere mentor.

– Han leste nye tidsskrifter og bøker hver dag. Deretter førte han opp artikkelnavn og hovedpoenger i bøker. Dette brukte han blant annet til å skrive bokanmeldelser. Jeg husker også at vi pleide å spille fotball nede på Marienlyst. Når vi andre hadde pause, gikk han på hendene rundt banen, sier Førsum og ler.

I tillegg til å lese litteratur og hjelpe kolleger, samt gå på hendene, krabber Johansen rundt på gulvet med sine barn. Lunsjpraten avslører at han også liker å se på fjernsynet. På jobben leverer han banebrytende forskning. På 50-tallet publiserer han en rekke artikler, men det er først i 1959 at hans internasjonale karriere skyter fart. Professor emeritus Steinar Strøm mener den såkalte «putty-clay»-teorien er Johansens viktigste teoretiske verk.

– Han løste noe som virker intuitivt og helt åpenbart med matematisk eleganse og presisjon. Johansen forklarte at man før realiseringen av for eksempel en fabrikk kan velge mellom ulike kombinasjoner av kapital og arbeidskraft. Men når man har bygget fabrikk og valgt fabrikkstruktur, må man ha en viss kombinasjon. Han klarte å forene to forskjellige verdener: den klassiske økonomien og de nye bidragene fra Robert Solow, sier Strøm.

I 1959 publiserer Johansen artikkelen sin, og den nevnte Robert Solow, som senere skal vinne Nobelprisen i økonomi, lar seg begeistre. Amerikaneren inviterer Johansen til MIT, men nordmannen drar aldri til USA. Det er kald krig, og Johansen er kommunist. ►►

1:

NYSKAPENDE: Leif Johansen kom datamaskinene i forkjøpet. Alene på kontoret skapte han en modell som kunne spå fremtiden i den norske økonomien.

2:

OVERRASKENDE: Et dypt sosialt engasjement fikk Leif Johansen til å søke sosialøkonomi i Frederiks gate 3, og det til fordel for en mer prestisjefyllt utdanning i Trondheim.

Leif Johansen

- Født 11. mai 1930 på Eidsvoll, døde 29. desember 1982 i Oslo.
- Avla i 1950 det som antageligvis er tidenes beste norske 1. avdelingseksamen i sosialøkonomi.
- Ble deretter ansatt som Ragnar Frisch og Trygve Haavelmos vitenskapelige assistent.
- Tidlig i 20-årene skrev han over 400 sider pensum for sine medelever.
- Medlem av Norges Kommunistiske Partis sentralstyre mellom 1961 og 1973.
- Var også aktiv i Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i EEC fra 1970.

Kilder: Olav Bjerkholt, SNL, Wikipedia.

LOVENDE: I 1950 avla Johansen en 1. avdelings-eksamen som sprenget karakterskalaen. Få dager senere ble han fast ansatt.

FOTO: PRIVAT

«Siden han døde, har det bare vært amatører her, inkludert meg selv»

Steinar Strøm, professor emeritus i økonomi

– Hvis Johansen skulle få visum til USA, måtte han ha en verge som passet på at han ikke bedrev såkalt «subversive activity». Jeg tror han så på skjemaet og lot være, sier Førsund.

Istedenfor drar han til Cambridge i England, hvor han lever et rolig liv og fokuserer på å fullføre doktorgraden sin. Den blir han ferdig med året etter. Resultatet, *A Multi-sectoral Study of Economic Growth*, skal vise seg å bli hans desiderte hovedverk.

På egenhånd har han skapt en modell som kan kalkulere utviklingen mellom sektorer i en økonomi i vekst. Helt uten moderne datamaskiner har Johansen funnet et stort sett med ligninger som kan fremskrive den norske økonomien med flere tiår. Modellen vekker oppsikt og får – etter forslag fra nevnte Hilde Bojer – navnet «MSG».

– **Johansen var** den klart fremste ressurspersonen da jeg gikk på instituttet. Haavelmo trappet ned og var ikke så aktiv lenger, mens Johansen var på toppen av sin karriere. Jeg mener fortsatt at han ville vært en sterk Nobel-kandidat, så fremtredende som han var internasjonalt, sier sentralbanksjef Øystein Olsen.

På 1970-tallet samarbeider Finansdepartementet med Statistisk Sentralbyrå (SSB) om videreutviklingen av MSG-modellen. Blant de nyansatte i byråets forskningsavdeling er en ung versjon av landets nåværende sentralbanksjef. Han får i oppgave å videreutvikle den med vekt på energisektoren.

Olsen mener ennå i dag at modellen var et banebrytende arbeid. Selv om han ikke kjente sin foreleser privat, banket han flere ganger på kontordøra hans.

– Johansen var en usedvanlig person. Jeg opplevde ham som veldig udogmatisk, imøtekomende og ydmyk til ulike innfallsvinkler. Det gjør jo hans politiske standpunkt til et interessant trekk. Hans politiske sider var godt kjent – dette var 70-tallet. NKP var ikke det dominerende partiet, og det var andre grener på venstresiden. Men han hadde klare Moskva-sympatier, og det hadde han etter det jeg forstår, helt frem til han døde, sier Olsen.

Nåværende professor i økonomi, Asbjørn Rødseth, har utviklet MSG-modellen til bruk i forbindelse med både forurensning og

«Hvis Johansen skulle få visum til USA, måtte han ha en verge som passet på at han ikke bedrev såkalt *subversive activity*.»

Finn Førsund,

professor emeritus i økonomi

FOTO: PRIVAT

OPP-NED: Hver tirsdag spilte Johansen fotball med sine kolleger på Marienlyst. Når de andre tok en hvil, gikk han ofte rundt banen på hendene.

energi. Han møtte Johansen på første del av 1970-tallet, først som student, deretter assistent. Rødseth oppfattet ham som veldig klar og interessant, men aldri som kontroversiell i det faglige.

– Han hadde nok problemer med å forstå at ikke alle var like sjøldisiplinerte og saklige som han. Han skjønnte at saklige argumenter hadde vanskelig for å vinne fram, men hadde likevel en tro på at de skulle vinne fram til slutt.

Professoren mener Johansen var preget av datidens idéstrømninger. Krisen i mellomkrigstiden og mobiliseringen av arbeidskraft i krigsøkonomien bidro til interesse for planlegging, spesielt i 60-tallets Europa.

– Noen syntes det var rart at han kunne arbeide for å forbedre den kapitalistiske økonomien. At han anvendte standard økonomisk teori, ikke marxistisk. På 1970-tallet var det jo mye aktivitet på venstresida. Hvis han var kontroversiell, så var det der!

Rødseth oppfattet Johansen som respektert i alle leire. Han mener marxismen og medlemskapet i NKP var trekk studentene merket lite til, så lite fremtredende at det ble gåtefullt.

– Det var klart at han var for utjevning, og det lå nok et sosialt engasjement i bunn. Han var veldig opptatt av kontakt mellom øst og vest og hadde kontakt med økonomer i Øst-Europa – særlig Ungarn. Johansen hadde tro på bruk av markedsmekanismer og et realistisk syn på planlegging, en tro mange der delte. Jeg opplevde ikke hans praktiske politiske standpunkt som fjernt fra venstrefløyen i Arbeiderpartiet, men han hadde kanskje visjoner for fremtida som han snakket mindre om.

I 1982 dør Johansen brått. Fremtidsvisjonene forblir ideer. Hans tidligere kolleger beskriver en mann som ble stadig mer opptatt av den praktiske nytten av samfunnsvitenenskapen, og som ville gjøre en forskjell. Mot slutten brenner han for spillteori, men får aldri se fagets utvikling. Det er derimot liten tvil om at hans ideer fortsatt lever.

Erling Holmøy, forskningsleder i SSB, mener at MSG-modellen kan bidra i analysen av fremtidens store spørsmål, som miljøproblematikk, finansiering av velferdsstaten og Norge etter oljen. Han studerte under Johansen og har lang erfaring med byråets videreutvikling og bruk av MSG-modellen.

– Johansen var en fremragende teoretiker, men jeg vil si at han viste seg som en stor praktiker da han utviklet MSG-modellen. Den lot seg løse, men løsningen var likevel vanskelig. Det var en bragd. På viktige områder har verden gått videre teoretisk, og økonomiene som analyseres, har forandret seg. I dag brukes større og mer komplekse matematiske ligningssystemer som løses raskere ved hjelp av datateknologi, men han var genial og antagelig den første i verden som løste det, sier Holmøy.

Kaffebaren «Trygve» på SV-fakultetet ved UiO har sitt navn fra den ene av nobelprisvinnerne i økonomi. Professor emeritus Steinar Strøm tar en ny slurk av koppen sin. Under portrettet av Trygve Haavelmo fortsetter han om en mindre kjent superøkonom.

– Frisch var kongen på haugen og en dominerende person i det økonomiske miljøet i tiår. Haavelmo var en original kraft, spesielt innen økonometri. Johansen på sin side var et bindingsverk. Han var kolossal til å lese og kommentere andres arbeider. Han gjorde alt ferdig og lot ingenting ligge. Likevel hadde han tid til å hjelpe andre, sier Strøm.

– Siden Johansen døde, har det bare vært amatører her, inkludert meg selv. Selv om det har tatt seg litt opp.

Tre år før sin død skriver Johansen en kronikk i Aftenposten. Den avslører hans nesten romantiske tro på sannhet, saklighet og fornuft. Under tittelen «En regjeringens avis?» foreslår han noe som får flere til å rase. Hilde Bojer husker forslaget godt.

– Jeg husker det som både idiotisk og naivt: Han ønsket at staten skulle ha sin egen avis hvor de skulle skrive *sannheten*. Han hadde stor tro på hva staten kunne få til.

I 1982 etterlater Johansen notater til en påbegynt artikkelsamling. Boken *Kriser og beslutningssystemer i samfunnsøkonomien* blir publisert et år etter hans død. I forordet skriver han at innholdet «stort sett burde henvende seg til en noe videre leserkrets enn bare sosialøkonomens egne rekker.» Den aller siste linjen i drøftingsartikkelen «Plan eller Marked?» gir oss et innblikk i tankene til den disiplinerte drømmeren:

«Verden er dessverre ikke slik innrettet at den letteste veien leder i riktig retning.»

e.b.elvevold@universitas.no

LYKKEN I LYRIKKEN

BOKHYLLA tekst: Anders Sundstøl Bjørkheim
foto: Adrian Nielsen

*Mens andre fjortenåringer slukte
Hardy-guttene, ble Trygve Slagsvold
Vedum matet med diktene til
Hans Børli og sin egen far.*

Trygve Slagsvold Vedum (35)

- Nylig valgt til leder av Senterpartiet, som tidenes yngste.
- Landbruks- og matminister 2012–2013, på Stortinget fra 2005.
- Utdannet agronom fra Jønsberg landbruksskole, tok sosiologi og statsvitenskap ved Universitetet i Oslo 1999–2002.

Trond Vidar Vedum *Det er nå det skjer. Dikt fra naturen (2013)*

Dette er den siste boka som fattern har gitt ut. Jeg har vokst opp med et hus fullt av bøker og en far sittende og skrive på ulike tekster utover natta. Han har gitt ut sikkert 30–40 bøker, mest fagstoff, men også lyrikk som dette. Lyrikken til far er veldig naturorientert, det er jo naturen som er hans fag. Så jeg har blitt indoktrinert siden jeg var null år. I ethvert selskap er høytlesning av noveller og dikt en naturlig del av selskapet. Senest i bursdagen til mora mi for 14 dager siden, da leste far et dikt fra denne boka også. Det høres kanskje litt eksentrisk ut, men sånn er det. I en periode som tenåring kunne jeg nok synes at foreldrene mine testet noen grenser, og bli litt sjenert. Nå er jeg glad for at mine to døtre vokser opp med besteforeldre hvor høytlesning er en helt naturlig sosial omgangsform.

Cecilie Enger *Himmelstormeren (2007)*

Alle som går på Blindern og er interessert i norsk samfunnsliv i overgangen fra 1800- til 1900-tallet, må lese denne. Den handler om Ellisif Wessel, som kom fra en besteborgelig bakgrunn, reiste fra Gudbrandsdalen via Oslo til Kirkenes og bodde der rundt århundreskiftet. Der møtte hun de kommunistiske flyktningene fra Russland, så all den samiske nøden, hvordan arbeidere ble behandlet. Slike perspektiver mangler på Blindern! Alle som vil til Midtøsten og megle om fred, burde reise til Finnmark først og se hvordan kodene og konfliktene der er noen helt andre enn vi er vant til. Skal vi forstå internasjonale konflikter, må vi forstå litt av det nasjonale også. Da jeg var minister for rein-drift, skjønnte jeg at her er det koder jeg rett og slett ikke forstår. Det er som Fredrik Barth har sagt om Afghanistan etter invasjonen: De burde sendt ned jord-skiftedommerne og noen fra den samiske minoriteten.

Rolf Jacobsen *Alle mine dikt (2007)*

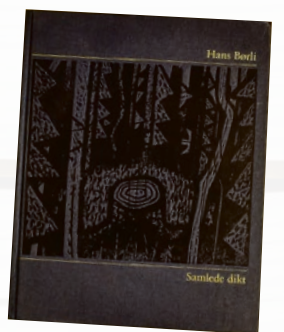
Mange har et gærent forhold til Rolf Jacobsen på grunn av den greia som alle hadde på pensum, den med grave-maskinen som spiser landskapet. Men her inne er noen av de fineste kjærlighetsdiktene jeg har lest, om når man mister sin kjære etter et langt liv sammen. Det er noe spesielt når kjærligheten kommer fra en som er gammel og grå. Samtidig kan du kose deg med samfunnsengasjerte og politiske dikt. Det er stor bredde: fra det politiske til det dypt mellommenneskelige. Jeg tror lyrikken har bidratt til at det har vært naturlig å snakke om et bredt spekter av menneskets følelser i oppveksten min. Og den har vært betydningsfull for det jeg har gjort innen politikken. Lyrikken er fantastisk: Den sier mye med få ord, mens politikken sier ganske lite med mange ord, haha.

Kjell Arild Pollestad *Gleden er gratis (2002)*

Denne er bra, skjønner du. Den er skrevet av onkelen til min kollega, Geir Pollestad, som er leder av næringskomiteen. Det er dagboknotater, en rekke refleksjoner fra en som er vokst opp på det protestantiske Jæren for så å konvertere og bli katolikk. Du blir i så godt humør av å lese den. Får du lånt den på UB, midt i eksamenstiden, når du er lei av å lese Durkheim, kan du bare velge deg en tilfeldig dato og lese. Problemet er at du fort blir fanget og leser mer, da. Pollestad drar på så mange referanser – bibelske, litterære. Og så er han en matkjønner av dimensjoner. Se her, nå åpner vi en tilfeldig side ... «Det ble ingen rødvin», det er det første som står, haha. Det er veldig livsnyskersk. Ifølge Pollestad er det bedre med 70 år på meierismør enn 80 på margarin. Skal du ha date, kan du kjøpe en av kokebøkene til Pollestad, lage fantastisk mat, og så lese høyt fra denne. Det er rett og slett fornøyet.

Hans Børli *Samlede dikt (1995)*

Min mor sa at før jeg var 14, måtte jeg lese Marzens grøde og Hans Børli. Og det gjorde jeg. Det var altfor tidlig – i den alderen burde man lese Hardy-guttene i stedet. Men Hans Børli har fantastisk lyrikk som jeg kan anbefale til alle studenter. Han og Rolf Jacobsen har en del likhetstrekk, blant annet blandingen av natur, menneske og samfunn som jeg liker så godt. Børli er imidlertid enda mer samfunnskritisk. Han var jo kommunist og vokste opp i veldig fattigslige kår, jobba i skauen hele livet. Noen av diktene er virkelig harmdirrende av engasjement. Se her: «Der sitter de på fjernsynsskjermen og rører rundt i ordvellingen med hender som digre, briske tvarver. Det er som de inderlig ønsker...», nei, jeg klarer ikke lese nå, jeg må forberede meg. Men han hater politikerne så inderlig! Hahaha, det er så bra. De er det verste han veit. Det er nådeløst, det er så nådeløst!

Karsten Alnæs *1814 – miraklenes år (2013)*

Dette er boken jeg leser akkurat nå. Hvilken side er jeg på, da? 111, ja. Det fine er at du får lære mye om den politiske situasjonen som var på slutten av 1700- og begynnelsen av 1800-tallet. Det er spennende å lese om oppløpet til 1814 og om hungersnøden som preget Norge fra 1807 til 1813. Og ikke minst synet på mennesket på den tiden. Jeg har jo lest slikt før, om Napoleon, for eksempel. Var det 400 000 mann som døde på felttoget til Russland? Og da han kom tilbake, skulle han prøve en gang til? Alnæs skriver utrolig godt og lettlest – de første 111 sidene, i hvert fall!

REPORTASJE

tekst: Aili Røtterud Løchen foto: Ena Kreso

BLÅTONER PÅ BLÅ RESEPT

Faget musikkterapi har opplevd et løft i popularitet og omdømme de siste årene. Sammen med musikkterapistudent Sofie Mortvedt (27) utforsker vi hvordan musikk kan lindre smerte.

1

– **Skal vi spille** fiolin i denne delen i stedet for trekkspill? spør musikkterapistudent Sofie Mortvedt (27) ivrig mens hun klimprer på fiolinstrengene.

Fellesrommet på Frydenlund skole og ressurscenter ser ut som et hvilket som helst fellesrom i en hvilken som helst institusjon for syke eller trengende. En kjøkkenkrok, et stort bord og flust med lenestoler – matte farger, med unntak av noen malerier som pasienter har malt selv. Men i hjørnet står et piano og et mikrofonstativ, og under ligger henslengte noteark og et trekkspill. Her, i en logopediavdeling i Skedsmo kommune, en drøy halvtime utenfor Oslo med buss, er Sofie Mortvedt i praksis. Sammen med den erfarne musikkterapeuten Venja Ruud Nilsen (54) og de andre logopedene i avdelingen jobber hun med å hjelpe og glede slagrammede som behandles ved senteret for å få tilbake språk- og huskeevnen. Med improvisasjon og låtskriving skal terapeutene motivere klientene og la dem oppleve mestring gjennom musikken.

Ruud Nilsen sitter på den lysebrune piano-krakken med en bassgitar hvilende på låret. Dagens første klient, som bruker artistnavnet «Suze» (50), står og holder i mikrofonstativet og nynner sangen sin for seg selv.

Musikkterapi

- Musikkterapi ble et akademisk fag på 1940-tallet i USA, med universitetsutdanning og forskning, og kom til Norge på 1950- og 60-tallet.
- En musikkterapeut og klienten lytter til musikk sammen, prater om det, synger og spiller instrumenter. Behandlingen brukes ved en rekke institusjoner, blant annet i eldreomsorgen, i fengsel, på sykehus og i barnehage.
- Sommeren 2013 ble musikkterapi anbefalt av Helsedirektoratet som behandling for personer med psykoselidelser.
- Utdannelsen ved Norges musikkhøgskole består i en årsenhet med Musikk og helse, og videre en master i Musikkterapi. Det jobbes fremdeles med å få beskyttet tittelen til musikkterapeuter, spesielt nå når behandlingen skal brukes ved mer alvorlige lidelser.

Sammen jobber de tre med å arrangere noen låter som Suze selv skrev før hun ble rammet av slag for fem år siden, og planen er å samle et knippe låter til en avslutningskonsert om noen uker.

- Vi skal ikke legge den en halvtone opp også? foreslår Ruud Nilsen.
- Går det greit for deg, Suze?

Musikkterapi er et slags hybridfag som kombinerer elementer fra musikk, psykologi, sosiologi og pedagogikk. Ferdigutdannede terapeuter ansettes ved en rekke ulike institusjoner, noe også Mortvedts ulike praksissteder er eksempler på. Musikkterapien er ikke ment å erstatte, men supplere andre terapiformer og behandlinger for folk i alle aldersgrupper. Eksempelvis kan slagrammede ved senteret i Skedsmo gå til logoped og musikkterapeut for både å få formell behandling og positiv og kreativ stimuli gjennom musikken.

– Vi har veldig mye praksis på musikkterapistudiet, forteller Mortvedt, som går førsteåret på master i musikkterapi ved Norges musikkhøgskole.

– De sender oss til et nytt sted hvert halvår. Det hender vi havner på en praksisplass langt uti gokk, ler studenten, som tidligere

både har praktisert på sykehjem, skoleskole og i barnehage.

Mortvedt hviler hånden på det store, svarte fiolinetuet ved siden av seg.

– Musikkterapi kan ikke bare læres i bøker. Jeg valgte jo dette faget fordi jeg får være utøver med instrumentene mine og jobbe med mennesker samtidig.

I Helsedirektoratets retningslinjer for utredning, behandling og oppfølging av psykoselidende fra 2013 fremmes musikkterapi som en av de anbefalte behandlingsmetodene. I tillegg begynner medisinerne og andre terapeuter å anbefale metoden for behandling av autisme, depresjon og uro hos eldre, samt en rekke andre psykiske lidelser. Med aktiv effektforskning og dokumentering de siste årene opplever musikkterapien et voldsomt løft i popularitet og etterspørsel. Men hva er egentlig terapeutisk med musikk?

– For tyve år ble ideen om at musikk kunne virke terapeutisk møtt av hoderystende medisinerne, forteller lege Audun Myskja (61), som har forsket på feltet i over tredve år og er sertifisert nevrologisk musikkterapeut. I 2002 ble han også tildelt Legeforeningens kvalitetspris for arbeidet sitt.

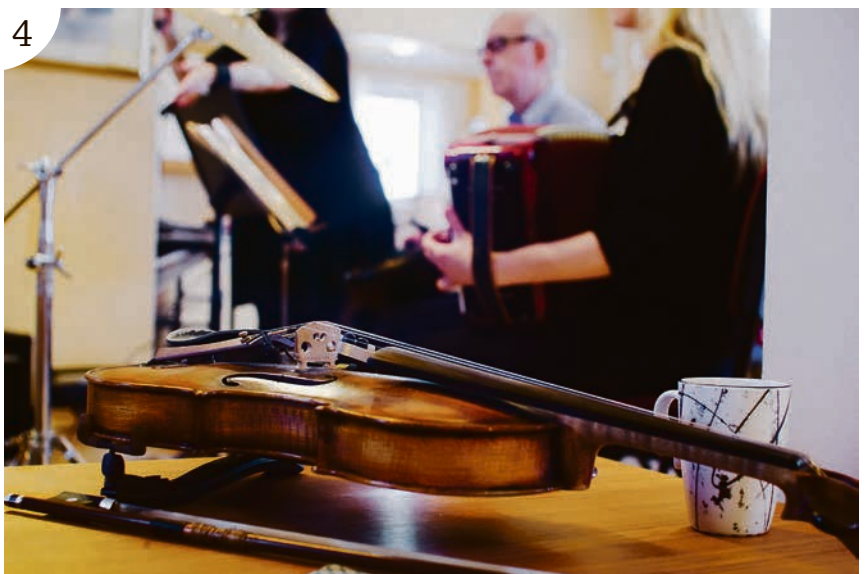
Han understreker at det nå er allmenn ak-

2

3

4

sept for at musikkterapi kan supplere medisins behandlingsrepertoar. Legen fremhever spesielt psykiatrien som et felt der musikkterapeutisk behandling har gitt positive resultater.

– Vi vet ikke helt hva musikk er. Men vi vet en del om hva musikken kan gjøre med oss. Blant annet vet vi at musikalske intervaller trigger lyst- og motivasjonssentre i midthjernen, forklarer Myskja.

«Jeg valgte dette faget fordi jeg får utøve instrumentene mine og jobbe med mennesker samtidig»

Sofie Mortvedt, musikkterapistudent

– En viktig forutsetning for at musikken skal virke terapeutisk er at de fleste mennesker har et personlig og ofte et godt forhold til musikk, forklarer førsteamanuensis i Musikkterapi ved Norges musikkhøgskole, Karsten Stensæth, som har jobbet 25 år i feltet.

– Det gir terapeuten muligheten til å oppnå en positiv kontakt med klienten. I tillegg skiller musikkterapi seg fra andre terapimetoder ved å gå via klientenes sterke personlige ressurser, forteller hun.

Sammen med musikkterapeuten får klientene aktivt bruke ferdighetene sine til å lære å skrive egne sanger eller spille på ulike instrumenter, uten at det krever noen forhåndskunnskap.

– Det er lett å legge til rette for motivasjon og mestring i musikkterapi, og det kan vise seg avgjørende hos mennesker som har opplevd mye motgang før, understreker førsteamanuensis.

– Noen kan misforstå musikkterapi som en mystisk og alternativ behandlingsmetode, legger Stensæth til og understreker at praksisen får stadig mer anerkjennelse, både fra medisinerne og fra høyeste hold i Helse- og sosialdepartementets rapporter.

På fellesrommet på ressursenteret har gjengen samlet seg rundt bordet, og mens kaffen koker i kjøkkenkroken, begynner Suze å fortelle sin historie. Hun hadde akkurat avsluttet innspillingen av ei plate med selvkomponerte og selvskrevne låter da slaget rammet henne brått og uventet for fem

1

NESTE STOPP: Som musikkterapeut kan det bli mye bagasje fra og til jobb. Sofie Mortvedt har med eget instrument i sin store, svarte fiolinkasse.

2

LIVSKVALITET: – Musikkterapi handler aller mest om livskvalitet, utbryter student Sofie Mortvedt. Med andre ord har man tid til å ha det litt gøy.

3

BLÅSER I DET: Det flaser seg for Suze etter et år i musikkterapi. Sammen med Venja Ruud Nilsen varmer hun opp stemmen før timen. – Dette ser jo passe snålt ut, ler Ruud Nilsen.

4

MUSIKALITET: Mortvedt veksler raskt mellom fiolin og trekkspill mens hun akkompagnerer sangene til Suze.

år siden. Hun mistet evnen til å snakke og slet med å erindre hendelser og enkeltdetaljer. Selv hennes egne, ferske sangtekster var forsvunnet fra hukommelsen.

– Jeg turte ikke en gang åpne munnen i begynnelsen, forteller Suze.

Stemmen hennes er noe senket og forsiktig.

– Alt jeg sa, ble bare rart eller misforstått.

Det estimeres at nærmere 30 prosent av slagrammede i Norge får det som kalles afasi – språkvansker – og ofte også problemer med å huske så godt som før. Det er veldig individuelt hvor kraftig det rammer, og hvor godt man kan bygge seg opp igjen etterpå.

– Det er klart det føles som man mister en del av seg selv når man ikke får sagt hva man tenker, fortsetter artisten.

– Jeg husker i grunn veldig lite, men jeg følte ikke som meg selv de første årene. Det er som om man ikke kommer fram med det man vil si.

Suze stopper opp et øyeblikk før hun legger til at hun fremdeles ikke føler seg helt normal.

– Jeg pleide å snakke mye mer før slaget!

I begynnelsen av behandlingen hos logoped ble Suze fortalt at de første par årene kom til å ha stor betydning for hvor mye bedre hun kunne bli.

– Til slutt var jeg nødt til å gi blaffen i ►►

5

5

TONERENT: Alle instrumentene samstemmes før timen. – Men noen burde virkelig få stemt pianoet her også, sier Mortvedt spøkefullt.

6

SINGING THE SAME OLD SONG: Med musikkterapeut Venja Ruud Nilsen, logoped Roger Thoresen og student Sofie Mortvedt fremfører Suze sine egne sangtekster offentlig for første gang etter hjerneslaget.

«Vi vet ikke hva musikk er, men vi vet hva musikk kan gjøre med oss»

Audun Myskja, musikkterapeut

det og bare gjøre det beste jeg kunne. Etter det husker jeg bare å ha tenkt positive tanker om slaget og målene jeg satte meg.

Suze ser opp et øyeblikk og nikker mot terapeut Ruud Nilsen og student Mortvedt.

– Og så ble jeg anbefalt musikkterapi.

Noen ganger kan musikkterapi virke der andre terapimetoder ikke har vært like virkningsfulle, forteller Mortvedt.

– På studietur i New York City ble vi fortalt om en trist og sint mann som nektet å åpne seg for fagpersonell og terapeuter, erindrer hun.

Uansett hva mannen ble spurt, ville han ikke svare, og det viste seg umulig å nå gjennom til det som plaget ham.

– Musikkterapeuten lagde en beat for mannen, og da viste det seg etter hvert at han var skikkelig glad i rap, sier hun lattermildt.

Hun gestikulerer ivrig mens hun forteller, konstant med et stort smil om munnen.

– Han fortalte masse om alt som var vondt og vanskelig i teksten, og etterpå var det lett å spørre hva ditt og datt i sangen betydde for ham, og vips fikk man vite hele livshistorien til mannen bare ved å la ham uttrykke seg på en annen måte enn via snakking, påpeker Mortvedt.

Etter hvert som ukene går, forbereder Suze og Mortvedt seg til avslutningskonserten. Ellevte og siste dagen i praksis ved senteret kaver Mortvedt seg inn på bussen til Skedsmo i pøsende regnvær for siste gang med hendene fulle av tunge instrumenter.

Vel inne på senteret er stemningen god, og så snart Mortvedt kommer seg av bussen, kan også hun delta i forberedelsene til avslutningsfesten sammen med Ruud Nilsen og de andre ansatte ved senteret. Sammen fyller de spisebordet opp med alt man kan tenke seg av dekorasjoner og pynt. Ikke lenge etter kommer pasientene en etter en, og Suze står klar ved mikrofonen med Mortvedt på trekkspill og fiolin, Ruud Nilsen som bassist og logoped Roger Thoresen på gitar.

Confused, and all by yourself

You're wondering what to do

You're sitting on the passenger seat,

Lost in the empty faces you meet

Det er noe melankolsk og selvbiografisk over Suze sine sangtekster, der hun står og fremfører med sin lyse, såre stemme.

You're facing the wrong way, want to belong,

again you are singing the same old song.

Tidvis er det vanskelig å forstå hvordan tekstene kan være fra før slaget, da de nærmest er skremmende aktu-

elle for hennes situasjon, der hun stadig vender tilbake til senteret og synger de samme sangene igjen og igjen for å huske mer og for etter hvert å finne tilbake til seg selv.

This doesn't look like the life that you planned.

Publikum klapper begeistret, og det tidligere matte, institusjonelle fellesrommet fylles av latter og allsang.

– Vi vet veldig godt hvor lenge perioden skal vare, men det er alltid rart å avslutte en periode med en klient, forteller Mortvedt.

– Jeg husker alle klientene jeg har møtt til nå, man kommer tett på dem, og jeg bærer med erfaringene videre. Spesielt Suze har jeg fått et nært forhold til.

Tross all positiv utvikling står musikkterapi fremdeles overfor noen utfordringer, ifølge førsteamanuensis Stensæth.

– Nå som det åpnes for at musikkterapi skal brukes som behandling for mer alvorlige lidelser, som psykose, jobber vi hardt med å få til autorisasjonskrav for musikkterapeuter, understreker Stensæth.

– Det er viktig at musikkterapeut nå blir en beskyttet tittel, slik at de som kaller seg det, faktisk har utdannet seg til det.

magasin@universitas.no

6

GYMTESTEN

tekst: Ingri Bergo

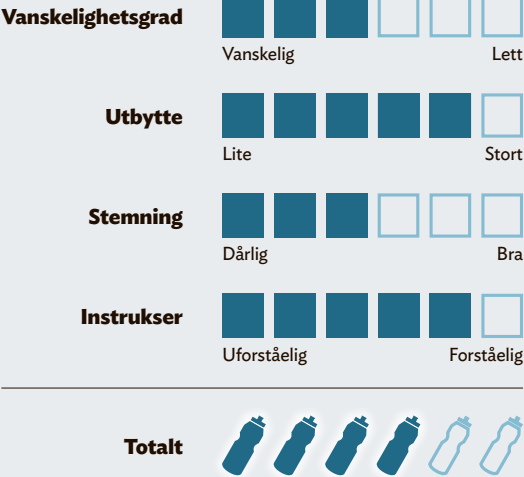
foto: Henrik Evertsson

TUNGE «KJELEBJELLER»: Med kettlebells trener du hele kroppen samtidig. Bare pass på ikke å miste kula på tærne.

Kettlebell

Hvor: Nydalen Athletica
Instruktør: Tinde E.
Antall påmeldte: 15 av 15 mulige.
Når: Onsdag 18:00 – 18.55

BJELLE TAK

Stiv og støl av eksamensangst? Uroen blir du kanskje kvitt med kettlebells, men stølheten er det nok verre med.

Dersom du er nybegynner, må du for all del ikke komme for sent til kettlebells-timen på Nydalen Athletica. For kettlebells, også kjent som «girya», som betyr «tung sak» på russisk, er nettopp det – tungt. Og dersom du kommer for sent, er det kun de tyngste sakene igjen å velge mellom, noe de fislele armmusklene dine vil betale for de neste femtifem minuttene.

Men hva er egentlig kettlebells? En kjele med bjeller?

Ikke så langt i fra: «Kettlebell»-en ser ut som en kanonkule med håndtak. Den stammer fra russisk gårdsbruks-tradisjon på 1700-tallet, da bøndene pleide å bruke den til

å løse opp kroppen samtidig som de styrket den. Kula skal brukes i øvelser som kombinerer kondisjonstrening med styrke og fleksibilitet.

Kettlebelltrening er spesielt bra for kjernemuskulaturen og anbefales derfor som medisin for lutryggede, eksa-mensstressede studenter. Dersom du er glad i at kroppen får kjørt seg skikkelig, men faktum er at du danser som en snegle – ja, da er dette timen for deg. Øvelsene tvin-ger hele kroppen til å jobbe dynamisk, mens du slipper å tenke på koordinasjon.

Og er du en av de som er redd for uheldigvis å slenge kula i vegg, i kneet eller – grøss – i naboen, så frykt ikke. Den glipper ikke så lett som det ser ut til. Dessuten er øvelsene for det meste enkle, og det er med en tilfredsstillende følelse av kontroll man svinger kula opp og ned, fram og tilbake. Noen øvelser er imidlertid mer avanserte, som «clean and jerk» hvor du skal slenge kula mellom bena, opp til brystet, og til sist over hodet. Om man ikke klarer øvelsen perfekt, blir i alle fall kroppen mørbanket i forsøket.

Det skal ikke benektes at ben og rumpe føles som gelé når man omsider karrer seg ut av salen – og at begrepet «støl» plutselig får en ny betydning dagen derpå. For mens de russiske bøndene «løste opp kroppen» med vektene etter en lang dag med kornknusing, skal det nok noen økter til før man merker nettopp denne gevinsten av treningen.

magasin@universitas.no

Tidligere testet:

Make me Move, Domus Athletica
Totalt: ●●●●●●●●

Yoga Flow, Centrum Athletica
Totalt: ●●●●●●●●

MAGASINQUIZ

av: Anders Røneid Erikstad, Simen Braaten og Vegard Røneid Erikstad, juniornorgesmestre i quiz

Senterpartiet

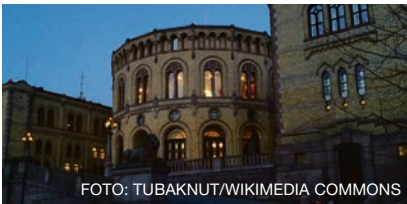

FOTO: TUBAKNUT/WIKIMEDIA COMMONS

- Hvilket årstall? Bondepartiet skifter navn, først til Norsk Folkestyreparti, og litt over en måned senere til Senterpartiet.
- Enkelte vil kanskje hevde at Senterpartiet er rundbrennerne på Stortinget. Hvilke av dagens stortingspartier har Senterpartiet ikke samarbeidet med i regjering?
- Hva heter det svenske partiet som tradisjonelt sett har blitt regnet som Senterpartiets søsterparti?
- Senterpartiet gjorde sitt beste Stortingsvalg samme år som Arbeiderpartiet fikk sine senere berømte 36,9% av stemmene – hvilket år var det?
- Tre av Norges statsministre har representert Senterpartiet eller Bondepartiet. Nevn minst én av dem.

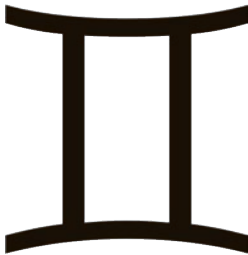
- 1956
- Millipartiet De Gronne og Fremskrittspartiet
- Centerpartiet
- 1993
- Peder Kolstad, Jens Hundseld og Per Borten.

Økonomi

- Fotballklubben Wimbledon skiftet navn i 2004. I det nye navnet finner vi fornavnet til økonomen som sa «There's no such thing as a free lunch» samt etternavnet til han som gjerne regnes som grunnleggeren av makroøkonomien med sitt berømte verk *The General Theory of Employment, Interest and Money* i 1936. Hva heter fotballklubben i dag?
- Tre nordmenn har mottatt Sveriges Riksbanks pris i økonomisk vitenskap til minne om Alfred Nobel. Nevn minst en av dem.
- Handlingsregelen sier at oljepengebruken i Norge over tid skal tilsvare forventet realavkastning i Statens Pensjonsfond Utland. Hvor mange prosent er det?
- Hva heter han skalla i Luksusfellen?
- Med et begrep som stammer fra Adam Smiths verk *Wealth of Nations*, hva beskriver at et individ som handler til nytte for seg selv også indirekte handler til nytte for kollektivet?

- Milton Keynes Dons
- Ragnar Frisch, Trygve Haavelmo og Finn Kydland
- 4 prosent
- Hallgeir Kvadsheim
- Den usynlige hånd

Tvillinger

- Hvilke tvillingtårn er verdens høyeste?
- «Tvillingene» er et stjernetegn man kan være født i. Hvor mange stjernetegn finnes det til sammen?
- Fra hvilket av dagens land kom Chang og Eng Bunker, som er opphavet til begrepet siamesiske tvillinger?
- Hvilke to legender spilte hovedrollene i den amerikanske komedien *Twins* fra 1988?
- Tvillingene Lech og Józef Kaczyński var henholdsvis president og statsminister samtidig i et europeisk land – hvilket?

- Petronas-tårnene i Kuala Lumpur
- 12
- Thailand (fun fact: De fikk til sammen 21 barn)
- Arnold Schwarzenegger og Danny DeVito
- Polen

Prostitusjon

- I hvilket år trådte den norske «sekskjøpsloven» i kraft?
- Mange byer har kjente «horestrøk», blant annet Hamburg. Hva kalles «horestrøket» der?
- I filmen *Pretty Woman* spiller den kvinnelige hovedrollen en luksusprostituert – hva heter skuespilleren, hvem spilte hun mot, og hvem hadde hiten *Pretty Woman* i 1964?
- Hvilken FrP-politiker fikk og vedtok i 2011 et forelegg for å ha kjøpt sex i Riga? Han er i dag statssekretær i Samferdselsdepartementet.
- Det bibelske begrepet «Den babylonske skjøge» i Johannes' åpenbaring refererer til en by, og ikke en person. Den beskrives som en vellystig hore (den store skjøge) som forleder til umoral og ugudelighet. Hvilken by er det snakk om?

- 2009
- Røpebahrn
- Julia Roberts, Richard Gere og Roy Orbison
- Bård Høksrud
- Roma

debattredaktør: **Thea Storøy Elnan**
debatt@universitas.no 479 64 336

Frist: **søndag klokka 17**

Legg ved portrettfoto. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innleggene.

IDÉ OG DEBATT

NETTDEBATT Si din mening på universitas.no

Svake jurister

- « At 22 % av nyutdannede jurister ikke har relevant jobb eller jobb i det hele tatt er vanskelig å gi et godt svar på. Etter mitt skjønn er det imidlertid ikke helt søkt å tro at flere av disse menneskene føler seg for gode for disse noe lavt betalende jobbene i offentlig sektor. Det er her bachelorordningen ville kommet godt inn. **Jus-sneiks**
- « Ein kunne f.eks slått fast at 30% av masterkullet skulle kome utanfra til masteren ved UiO, så tatt opp dei sterkaste bachelorstudentane fra Bergen, Tromsø, Agder osv. Då kunne ein tilogmed auka kvaliteten, i alle fall på masterstudentar frå sentrum. **Ørjan**
- « Å få høre at man ikke er ønsket i arbeidslivet fordi man ses på som «svake jurister som arbeidslivet ikke har behov for» er et hån. Dette kommer det til å bli en endring på, det er jeg helt sikker på. **Laila Elise Alknäs**
- « Ved UiT er det en prinsipiell motforestilling sentralt som hindrer fakultetene å favorisere «egne» studenter ved masteropptak. Dette er kanskje den fremste grunnen til at dekanen er kjølrig til oppdeling. **Harald**

Hentet fra debatten til nyhetssaken «Profesjonsutvanningen»

Mester i baccalaureus

- « Det er ikke aktuelt. Jus og medisin er studier du bare kan tas opp til direkte ved universitetene og slik skal det fortsette å være. Hva skulle det neste bli? En medisin-mestergrad du kunne ta på toppen av en trederangs baccalaureusgrad fra en distriktshøyskole? **Nei Takk**
- « Eg tror arbeidsmarkedet har behov for juridisk kompetanse på lavere grad. F.eks. masse offentlige saksbehandlerstillinger, hvor det er tåpelig ressursbruk å bruke fem-seks års utdanning for å behandle søknader. **Jurist UiO 2007**

Hentet fra debatten til nyhetssaken «Kan splitte jussutdanninga»

Beundringsverdig

- « Ingen tvil om at det er stort behov for dyktige sykepleiere. Jeg for min del beundrer de som gidder å gå gjennom en utdanning hvorav halvparten er ulønnet hardt arbeid (også kjent som «praksis») og hvor det som venter på andre siden er vikariater, små stillingsbrøker og en jobb som sliter hardt på både kropp og sjel. **Ikke sykepleierstudent**

Hentet fra debatten til nyhetssaken «Nye studenter strømmer til sykepleierstudiet»

TWITTER studentnyheter på 140 tegn

@mina_ran Bading i iskaldt vann basert på utfordringer er en av grunnene til hvorfor jeg stiller kritisk til evolusjonen.

05.mai

Særlig når alle baller fryses av

@runarbm Politiker røyker hasj: «Nulltoleranse, alvorlig tillitsbrudd.» Skiløpar kører i fylla: «Trist, håper å se ham tilbake i skisporet.»

05.mai

#NorTHUG it out

@elephanthryder «Gjør reder for prinstippet (...) opplæringsprinstipper (...) for å styrke elenvenes læring (...)» – tidligere eksamensoppgaver ved UiO

05.mai

#Kvalitet

@audunhjort Ringenes Herre: atter en onge. Trøndersk trollmann får attpåklatt.

04.mai

#filmtitlarminuséinbokstav1

@TerjeSolbakk Oppdrag Emo. En klovnefisk blir skikkelig lei seg når pappaen finner han, og lager garnmerker på seg selv.

04.mai

#filmtitlarminuséinbokstav2

@FrodeAndersenFT Oslo 1. august. En eks-narkoman eks-litt.vit.-student surrer rundt Oslo i ett døgn, siste helga i fellesferien.

05.mai

#filmtitlarminuséinbokstav3

ARKIVFOTO: KJETIL BLOM

Biologer sitter på kunnskapen til å redde verden, så gi oss verktøyene til å bidra i samfunnsdebatten.

Vi utdanner feil type biologer

Kronikk

Line Merete Karlsøen,
biologistudent ved UiO

Som biologistudent ved Universitetet i Oslo (UiO) har jeg fått en god innføring i feltet biologi. Fagfeltet omfatter studiet av alt levende og er høyst relevant for samfunnet. Tenk for eksempel på klimaendringene som generalsekretæren i Flyktninghjelpen Jan Egeland omtaler som en større sikkerhetstrussel for verdenssamfunnet enn en ny verdenskrig. Tenk på den verdensomspennende biedøden som i verste fall kan føre til en global matvarekrise. Biologene kan bidra til løsningen på mange små og store samfunnsproblemer. Problemet er bare at ingen forteller oss at vi må bruke denne kunnskapen i samfunnet, og heller ikke hvordan.

Ingen formidlingstrening, lite formidling

Norges største universitet utdanner hvert år kompetente biologer. Men skrive- og formidlingskompetanse glimrer ved sitt fravær. Ingen av de obligatoriske fagene i bachelorgradene ved Institutt for biovitenskap inneholder øvelse i å formidle faget på tvers av fagfelt eller ut til det brede publikum. Samme situasjon gjelder også for de fleste på masterprogrammene. Resultatet er ferdig utdannede biologer som ikke evner, og kanskje heller ikke har noen interesse av, å formidle sine kunnskaper ut til det brede publikum. De få biologene som brenner for å formidle, er oftest selvlærte og ensomme hva gjelder å bidra til den offentlige debatten.

Biologenes kunnskap

Men hvorfor er det nå så farlig? Jo, biologers kunnskap har vært sentral i søken etter forklaringer på den verdensomspennende biedøden. En type insektsmidler kalt neonikotinoider er blitt utpekt som synderen og det er innført hasteforbud mot sprøytemiddelet i Norge og EU. Dersom forbudet ikke hjelper, kan konsekvensene bli en global matvarekrise siden en tredel av verdens matplanter er avhengig av biene for å kunne reproducere. I tillegg er biologers kunnskap viktig for å kunne kartlegge hvordan den pågående havforsuringen påvirker økosystemene i havet, og hvordan vi kan begrense omfanget av skadene. Havforsuring skjer på grunn av den økte CO₂-mengden i atmosfæren og går hardt utover marine organismer med kalkhus, som vingesnegl. De utgjør en viktig del av kostholdet til mange marine arter og dersom vingesnegl og andre sentrale arter forsvinner, så rammes hele økosystemet. Millioner av men-

nesker er avhengige av havets ressurser. Biologisk mangfold er mitt siste eksempel på et tema biologene kan mye om. Et mangfold av natur gir robuste økosystemer og tilgang på blant annet medisiner og mat. I Norge er 2400 arter truet og står på den nasjonale rødlista. Biologene trengs i arbeidet for å stanse tapene av biologisk mangfold.

Bortgjemt kunnskap tjener ingen

Det er ingen mening i å utdanne biologer og andre naturvitere som sitter på så mye verdifull kunnskap for samfunnet, uten å gi dem verktøy til å delta i samfunnsdebatten. Det minste universitetet kan gjøre, er å oppmuntre oss til å delta i offentlige debatter. Det er avgjørende at slik kunnskap kommer frem til de som tar viktige beslutninger, og til det brede publikum. Sistnevnte er viktig fordi folket bestemmer hvem som vinner ved valg, og kan være med på å påvirke hvilke forskningsområder som blir innvilget penger. Dersom biologene var mer synlige i samfunnet, ville det også lettet universitetets rekrutteringsarbeid til realfag som biologi. Rektor Ole Petter Ottersen har selv uttalt til forskning.no at UiO må bli bedre på å kommunisere forskning. Likevel gikk forsøket på å opprette et professorat i formidling i vasken.

Obligatorisk formidlingstrening

UiO tok et skritt i riktig retning da de godkjente faget «Formidling og forskningsjournalistikk», som gikk for første gang i 2013. Min mening er at et slikt fag burde gjøres obligatorisk for alle bachelor- og masterstudenter innen biologi, og gjerne innen andre realfaglige høyere utdannelser også. Jeg tror slik opplæring vil føre til mer reflekterte studenter, som har tenkt over hva deres kunnskap kan bidra med i et større perspektiv. Det er mulig å argumentere for at ansatte ved universiteter og andre statlige organer gjør en god nok jobb i å formidle viktig kunnskap til offentligheten og beslutningstakere, og at formidling er noe nyutdannede kan lære i arbeidslivet. Det kan også påpekes at slik formidlingstrening vil gå på bekostning av fagene som er direkte knyttet til naturvitenskapen. Jeg mener at samfunnet vil tjene mer på å ha biologer som har både teori og formidlingskompetanse sammenliknet med biologer som kun er gode i teori.

Vi risikerer å gå glipp av verdifulle perspektiver som kan bidra til løsningen av mange store og små samfunnsproblemer, dersom Norges største universitet fortsetter å utdanne biologer uten formidlingskompetanse. Jeg kommer derfor med en sterk oppfordring til rektor Ole Petter Ottesen: Integrer formidlingstrening som en obligatorisk del av utdanningsløpet til biologer og andre naturvitere. Gi oss verktøyene til å delta i samfunnsdebatten!

Psykt språk

«Sinnssykt», «vanvittig» og «deppa». Måten vi bruker språket på, gjør at det fortsatt er tabubelagt å snakke om psykdom, mener Anne Kristine Bergem i Rådet for psykisk helse.

– På hvilken måte har retorikken rundt psykisk helse endret seg?

– Det at du faktisk spør om hvordan vi snakker om psykisk helse, er et bevis på at retorikken har endret seg. For bare tjue år siden snakket man om psykiatri. Endelsen iatri betyr lege, slik at selve ordet sier noe om at legen eier psykiatrien. I dag snakker vi om psykisk helse som noe vi alle har. Hvis man har en dårlig dag, sier man gjerne at man er «deppa», noe som gjør det vanskeligere å skille mellom ting som er helt normalt og naturlig, og det som er sykdom. Mange som er deprimerede vil nok få høre at «nå må du ta deg sammen» eller «skjerp deg», mens disse ordene ville man aldri sagt til noen med andre sykdommer, for eksempel kreft.

– Hvilke utfordringer finnes i måten friske mennesker snakker om psykisk syke mennesker på?

– I dagligtalen bruker vi mange gammeldagse ord hentet fra fortidens psykiatri, for eksempel ord som «sinnssyk», «vanvittig» eller «er du helt schizofren?». I noen tilfeller

brukes de til å forsterke uttrykk, men det blir uansett en form for misbruk av ordene som neppe gjør det lettere å snakke om psykiske helseplager. Ellers snakker vi ofte om vi som er friske, og dem som er syke. Jeg pleier å bruke en visuell analog skala for å illustrere dette, der man i den ene enden er hundre prosent frisk, og i den andre enden hundre prosent syk. Selv om noen vil holde seg mest på den friske siden, og andre mest på den syke siden, befinner alle seg et sted langs denne skalaen hele tiden gjennom livet.

– Så ved å endre språket kan vi bidra til å gjøre psykiske helseplager mindre tabubelagt?

– Ja, vi bør heller snakke om oss og hvordan vi mestrer utfordringer og livskriser. Det er viktig at man tidlig lærer et språk som kan oversette det man føler inni seg, til noe som andre mennesker kan forstå. Undervisning i psykisk helse burde gis allerede i grunnskolen, som en naturlig del av det å lære om livet.

– Kunne slik undervisning vært nyttig for unge på vei inn i høyere utdanning også?

– Ja, absolutt. Mange bedrifter har startet i den andre enden, for å forberede dem som skal gå av med pensjon på en ny tilværelse. Og det er en minst like stor overgang fra å ha bodd hjemme i mange år til plutselig å skulle bo på et fremmed sted alene, begynne å studere og etablere nye nettverk. Studenter kunne også hatt nytte av å lære mer om basal kommunikasjon, altså hvordan det er lurt å snakke med andre mennesker og hva som virker når man vil bli kjent med folk. Dette er verdifullt i alle utdanninger, for det finnes snart ikke jobber lenger der du ikke må være god til å kommunisere.

– For noen vil det kanskje alltid være utfordrende å snakke om sine psykiske plager. Hvordan kan de som befinner seg på den friske siden av skalaen du nevnte, bedre forstå dem?

– Ved å kommunisere bedre vil man også lære seg å lytte, spørre og oppdage psykiske plager hos andre. Mange vil nok ikke spørre hvordan andre har det i frykt for at vedkommende skal svare at han eller hun ikke har det så bra. Men man behøver ikke å være en ekspert for å spørre, og det er heller ikke ditt ansvar å løse andres problemer. Å tilby en prat er en god start i seg selv.

mareng@universitas.no

Anne Kristine Bergem

- Anne Kristine Bergem er utdannet psykiater og har en mastergrad i ledelse fra Handelshøyskolen BI.
- Hun er administrerende direktør i det private helsefor-etaket Incita og fagrådgiver i Rådet for psykisk helse.
- Bergem holder også foredrag for bedrifter, for å øke arbeidsgiveres kunnskap rundt kommunikasjon og psykisk helse.

«Hvis man har en dårlig dag, sier man gjerne at man er "deppa", noe som gjør det vanskeligere å skille mellom ting som er helt normalt og naturlig, og det som er sykdom»

Anne Kristine Bergem, fagrådgiver i Rådet for psykisk helse

Psykisk sykdom

- Psykiske plager går ofte under betegnelsen *vår tids folkesykdommer*.
- Samtidig med utviklingen i samfunnet generelt, vokser det stadig frem nye krav som gjør særlig unge psykisk syke. Blant annet har *Flink pike-syndromet* blitt et vanlig begrep for jenter (og gutter) som strever så hardt for å lykkes at de blir syke av det.
- Universitas har tidligere skrevet om studenter som sliter med å komme seg gjennom studieløpet på grunn av psykisk sykdom.

Lite pensum på eige språk

Pensum

Runar B. Mæland, masterstudent i filosofi, nestleiar i Studentmållaget i Oslo

Stadig nye kull med filosofistudentar må bryna seg på dei store klassikarane i filosofihistoria. Verka finst i fagleg solide og språkleg oppdaterte utgåver på norsk – men desse utgåvene blir studentane mest aldri kjente med. På pensumlistene er dei nemlig nedprioriterte til fordel for billigare engelske utgåver.

Norsk sekundærlitteratur blir heller ikkje tilrådd. Utanom

ex.phil er engelskdominansen i faget nesten total. Filosofi er kanskje eit ekstremtilfelle, men norsk som fagspråk er på vikande front mest overalt. Difor må me spørja: Har det ein verdi at studentane får pensum på sitt eige språk, sjølv når ein reint praktisk like greitt kunne hatt det på engelsk?

Eg meiner ja, av fleire grunnar. Éin ting er omsynet til eigne fagmiljø. Omsettingane av Kant og Aristoteles til norsk er både filologiske og filosofiske løft – løft som ofte er tatt av fagfolk ved Universitetet i Oslo (UiO). Kvifor skal dei ta slike løft om det dei produserer, ikkje er halde for verdfullt nok til at det kan førast opp som pensum? Studentane fortener å få ta del i desse arbeida, og omsetjarane og redaktørane fortener studentane som kundar.

Ein viktigare grunn er likevel omsynet til studentane sjølve. Dei som går vidare med faget som forskarar må

sjølvstakt kunna bruka engelsk, og då kan ein meina at det er ein fordel å lære stoffet på engelsk frå byrjinga. Men dette gjeld eit fåtal, og omsynet til den akademiske reproduksjonen kan uansett ikkje gå over alt. Eit vel så viktig omsyn er difor at alle som blir utdanna i filosofi, som i andre fag, skal kunna bidra med fagleg innsikt og refleksjon i verda utanfor institutta: til det offentlege ordskiftet og til det øvrige arbeids- og organisasjonslivet.

Skal ein kunna gjera det, må ein ha utvikla eit språk for å uttrykkja fagkunnskap på sitt eige mormål. Det er vanskelegare når heile pensum er på engelsk.

«Norsk som fagspråk er på vikande front mest overalt»

Delta i debatten, skriv til oss:
debatt@universitas.no

kulturredaktør: **Kenneth Wangen**
kennew@universitas.no 980 84 048

reportasjeredaktør: **Christoffer Gundersen**
c.s.gundersen@universitas.no 920 82 228

KULTUR

Norsk student vant Oscar

FILM: Filmstudent Hallvar Witzø (27) vant natt til søndag den prestisjetunge *Student Academy Awards*-prisen for beste utenlandske film i Los Angeles, skriver VG. Det er første gang i student-Oscars 38 år lange historie at en nordmann vinner prisen. – Dette er helt fantastisk. Det finnes ingen høyere utmerkelse for en filmskaper, sier Witzø, som er utdannet ved Lille-

hammer filmskole. Student Academy Awards-seieren innebærer at han automatisk får godkjenning til å sende inn filmen til Oscar-vurdering. Filmen *Tuba Atlantic* er Witzøs eksamensfilm og handler om en mann som finner ut at han snart skal dø og bestemmer seg for å ta kontakt med broren sin i USA ved hjelp av en gigantisk tuba som runger over Atlanteren.

Kinesisk leselyst

BØKER: Ifølge Det kinesiske akademi for presse og publisering (CAPP) kjøpte kineserne bøker for 44 milliarder kroner i 2013, skriver Aftenposten. Etter å ha intervjuet 40 000 mennesker i 74 kinesiske byer konkluderer CAPP med at det ble lest nesten ni milliarder bøker, 600 millioner flere enn i 2012. Akademiet mener derfor de siste

Kjemper mot selfies

Hver time spys 15 millioner bilder ut på Facebook, hver dag 60 millioner på Instagram. Derfor ville andreårsstudentene i fotojournalistikk bruke lang tid på årets eksamensoppgave.

Fotoutdanning

tekst Hans Dalane-Hval

– Jeg tror langsom journalistikk åpner for å få mer autentiske historier, sier Bård Kristian Bøe (23). Bøe og medstudent Helle Gannestad (21) er to av andreårsstudentene på fotojournalistikk ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) som får stille ut sine eksamensprosjekter under DOK:14, Norges nasjonale festival for dokumentarfoto og fotojournalistikk. Festivalen arrangeres i Fredrikstad 19.-24. mai.

Utstillingen har fått navnet *Vi skynder oss langsomt*, og fokuset i år ligger på at fotografene har brukt mye tid med motivene sine. – Vi er utrolig heldige med hvor lang tid vi fikk. Det er helt urealistisk i en faktisk redaksjon, forteller Gannestad, som tidligere har vært fotosjef i Universitas.

Hun tror dette året kommer til å føre med seg store omveltninger og nedskjæringer i mediebransjen. – Personlig tror jeg nordmenn taper mye viktig dokumentasjon om ikke fotojournalistikken blir styrket i norske redaksjoner, sier hun.

universitas@universitas.no

1 Tar i et tak: Børek, Malek og Roberto henger opp våt tørrfisk. – Dette er den kjedeligste delen av jobben med å lage tørrfisk, sier Børek. – Men det er godt betalt, mener Roberto.

2 Produsent: Tørrfiskprodusenten AS Sjøfisk eksporterer all fisken de produserer, mye av den til utlandet. – Ferjen fungerer som en trakt, sier daglig leder på bedriften.

3 Ensom tur: Ferjen Strandedarm går taktfast mellom de tre øyene. Etter bestemmelser fra Tromsø legges det opp til mer kontinuerlige avganger gjennom døgnet. – Det medfører at det er mange flere bomturer også, sier en ferjeansatt. – Det er jo ingen som tar ferja etter kl. 19.00

Ferje-dokumentar

Foto: Bård Kristian Bøe

Med prosjektet «Ferjeleie» har Bård Kristian Bøe brukt tre uker på å portrettere tidligere Bjarkøy kommune, som ble slått sammen med Harstad kommune i 2013. Ett år etter sammenslåingen har løftet om ny bro og tunnel for å koble de tre øyene i kommunen sammen fortsatt ikke blitt innfridd. Det var imidlertid ganske tilfeldig at Bøe endte opp med å dra hit. – Jeg satt på Statistisk sentralbyrå og lette etter den øya i Norge med høyest aldersgjennomsnitt. Da kom jeg over Bjarkøy, sier han.

års bekymringer for at lesningen er på retur i landet, er ubegrunnede. Undersøkelsen viser også at flere enn halvparten av landets lesere synes det er greit å lese på mobil, nettbrett eller datamaskin. – Det er blitt trendy å lese, sier CAPP-forskeren Xu Shengguo. Myndighetene lanserte nylig den statseide bokkjeden Sanlian, som er døgnåpen, for å øke boksalg enda mer.

Teaterstudenter med urfremføringer

TEATER: Det første masterstudiet i teater ved Kunsthøgskolen i Oslo viser denne uka fram sine urfremføringer. Utdanningen startet opp i 2013, og tre studenter fra scenetekst, tre fra regi og tolv fra skuespillerlag deltar i fremføringene. Dermed samarbeider alle de tre fagområdene for første gang i studieløpet. Scenografistudentene ved Kunsthøgskolen er også aktivt med i

prosessene. Med seg har de scenografistudenter fra Akademi for scenekunst ved Høgskolen i Østfold. Tema for oppgaven er «lite verk». Studentene i scenetekst har skrevet manus, og i prøveperioden har regissører og skuespillere vært med og videreutviklet stoffet. Premierer er 3. og 6. mai og blant stykkene er *Krise* av Runa Borch Skolseg og *RAS* av Nelly Winterhalder.

Når mormon blir muslim

Foto: Helle Gannestad

Helle Gannestad (21) valgte en personlig vinkling i sitt prosjekt «Sommerfugl i eget land». Nysgjerrigheten hennes var trigget av historier om tenåringsjenter som hadde konvertert til islam. Etter et kjapt søk på sosiale medier kom Gannestad over 17 år gamle Ingrid Elise Lund, en tidligere mormon som hadde blitt muslim.

– Jeg var spesielt fascinert av Ingrid fordi hun konverterte før hun fant kjærligheten, sier Gannestad. For henne var den kvinnelige konvertitten også en mulighet til å få fram en kontrast til de historiene som ofte fremheves i media: unge menn som konverterer til ekstreme miljøer.

1 Salah: Ingrid ber fem ganger om dagen. Om hun ikke rekker alle til riktig klokkeslett, tar hun dem igjen på kvelden.

2 Hverdagsliv: Ingrid lager middag mens Hawrez koser med Pus. Etter å ha vært forlovet i ett år giftet de seg både på tinghuset og i moskeen. På brudebildene er Ingrid tradisjonell, hvit brud – uten hijab.

3 Ny stil: Kort tid etter at hun konverterte, begynte Ingrid å bruke hijab. Hun bodde fortsatt hjemme hos foreldrene sine, og sjalet tok hun på og av rett utenfor inngangsdøra. Etter at hun begynte med sløret, begynte hun også å sminke seg mer.

4 Familiefeiring: Ingrid og ektemannen Hawrez feirer ett års bryllupsdag med familiene sine. Mor Gry Elisabeth Olsen Lund (t.v.) har ikke alltid vært glad for at den eldste datteren konverterte. Nå som hun ikke lenger er medlem av De siste dagers hellige, er hun åpen uansett hvilken religion barna velger – så lenge det ikke er mormonkirken.

MIN STUDIETID

tekst Eirik Billingsø Elvevold
foto Birte Nystad Magnussen

Fra lærer til legende

HVEM:	Arne Scheie
STUDESTE:	Cand.mag. med grunnfag i statsvitenskap og mellomfag i historie og norsk
NÅR:	1966–1971
AKTUELL MED:	Pensjonert sportskommentator

– Jeg finansierte mye av studiene med inntekter fra en jobb på Amerikalinjen. Vinteren 1966 var jeg pikkolo på «MS Oslofjord», og generøse amerikanere ga meg enorme mengder tips.

Med paraplyen over hodet og karrierens første lårstrekk har Arne Scheie nettopp entret en liten kafé. Utenfor vinduet fosser regnet ned over en grå morgen i Karl Johan. Sportsbaren i hovedgata åpner ikke før om fem minutter, og de ansatte gjør ingen unntak, selv for kommentatorkjendisier.

– Jeg dro egentlig ikke ut for å tjene penger, men da vi kom til New York, fikk jeg tilbud om å jobbe på tre nye cruise. Turen til Karibien, Sør-Amerika og Middelhavet finansierte også mitt første fotball-VM, sier Scheie med kommentatorstemmen i behold.

Da han returnerte til Norge, gledet Scheie seg til å studere på Universitetet i Oslo. Han hadde tidlig en tanke om å undervise i skolen, så valget falt på statsvitenskap. Seinere gikk han videre til mer «matnyttige» fag som norsk og historie.

– Jeg flyttet fra Skedsmo til studenthybel på Sogn. Etter å ha opplevd boligmangelen i etterkrigstiden, var det stort å få egen hybel. Det var en flott leilighet.

Han må ut igjen i regnet. Fotografen er travel og vil ha bilder på den nå åpne sportsbaren. Scheie trekker pusten, smiler bredt, reiser seg og går. Plutselig er han tilbake bak kaffekoppen og i setningen han forlot.

– Studiene handlet mest om å ha noe å vise til og var mer som en åtte til fem-jobb. Målet var å bli ferdig for å starte å undervise. I NRK møtte jeg seinere mange «halvstuderte røvere» uten ordentlig eksamen, som likevel hadde endt opp i mediebransjen.

Og undervise, det gjorde han. Allerede som student fikk han jobb som lærer i Skedsmo kommune. Der møtte han gode kolleger og hyggelige elever. Læreryrket så lenge ut til å bli hans bane, men en annen interesse skulle snart få hovedrollen.

– Jeg var veldig fokusert på fa-

gene, men det var fristende å gå løs på fotball- og skihistorie. Det gikk rykter om de mest fotballinteresserte, så de likesinnede var ikke vanskelige å finne. Vi fikk vårt eget stambord i Frederikke-kantina på Blindern, hvor idrett stod i fokus. Vennskapet mellom oss som satt der, er nok det jeg husker best. Like barn leker best, som det heter, sier Scheie med et nostalgisk blikk.

Det er tydelig at den glødende idrettsgleden skapte tette bånd.

– Gjengen rundt stambordet var opptatt av NRK fordi de viste tippekampen direkte, men i studietiden tenkte jeg ikke på kommentering. Den problemstillingen var fjern. I 1960 var det to-tre stykker som gikk live.

Høsten 1971 fikk han likevel et vikariat i NRK, og snøballen begynte å rulle. Resten er, som de sier, historie.

– Det var en helt ny verden for en ung student. Dersom studenten Arne Scheie hadde sett avskjedsvideoen min på NRK, ville han sagt at det var umulig. Jeg kunne ikke noe om fremstilling, redigering og lignende, men all utdannelse er en fin ballast i livet. Nå utdannes det jo studenter innen mediefag, men en må bare prøve seg – det er bare å stå på. Man kan komme langt med «guts», kvaliteter og ikke minst interesse. Folk sier jeg har peiling på fotball, men hvem avgjør hvem som har peiling? Jeg er interessert i fotball!

– Du kommenterte lenge Tippekampen og ikke minst landskamper, som da Norge slo Brasil. Hvordan føles det å ha skrevet seg inn i historien du en gang studerte?

– Kommentatorer kommer og går. Jeg har gjort så godt jeg kan, og håper jeg har bidratt med noe positivt. Alle som jobber i media, får et snev av selvopptatthet – så ærlig er jeg – men det er viktig å ta steget til siden og se kartet rundt seg. Og man taper aldri på å være hyggelig mot andre, sier Scheie før han i kjent energisk stil legger til:

– Når man kommer fra Skedsmo, holder man beina på jorda!

anmelderredaktør: **Vilde Sagstad Imeland**
vildesi@universitas.no 993 51 017

ANMELDELSER

Plate:

Mektig misantropi

Lykke Li åpner siste del i trilogien sin med gitarklipping, på tittelkuttet «I Never Learn». Den karakteristiske bruken av steel drums fra tidligere er byttet ut med råere vokal og mer pianospill. Sammenlignet med sine to første skiver, henholdsvis *Youth Novels* fra 2008 og *Wounded Rhymes* fra 2011, er hun blitt ærligere, mer naken og ikke minst dystreere.

Lykke Li synger om den «intense perioden som dame i 20-årene», som hun selv sa til NME om nyskiva. Hun slår et slag for moderne kvinner – de som føler seg misforstått, forvirret og sårbare. Før var hun den pretensiøse forfatter-spiren i klassen – som skadet seg på kjærlighetens glasskår med vilje, dyrket sin melankoli og hørte på Neil Young – men nå har hun fått smakt på livet. Lykke Li har modnet.

De øyensynlig enkle tekstene om den vonde kjærligheten har mer substans enn man kanskje skulle tro. På «Gunshot» er hun byttet som får et skudd gjen-

I Never Learn

Av: **Lykke Li**

Plateselskap: **LL Recordings**

nom hodet, fra den hun lengter etter å bli forgiftet av. Med det sier Lykke Li at det er naturlig å søke etter en livsledsager, selv om man vet at forholdet vil bli skadelig for begge. «Lay me down in your ocean / Carry me and my burden / I was dreaming about you honey / I was hoping you'd save me.» Ved bruk av vannmetaforer ønsker hun at *han* kan vaske vekk hennes problemer med kjærlighet og gi henne en ny start.

Lykke Li har kalt plata *I Never Learn*. Nettopp fordi hun aldri lærer, er svakheten til skiva at den ligner på resten av trilogien tekstmessig. Hun er mindre løssluppen på nummer tre, men uttrykket er mektigere og produksjonen tightere – helt uten dødpunkter. Dama leker ikke butikk med sommerens break-up-plate. Dette kan hun.

Christoffer Gundersen
c.s.gundersen@universitas.no

Lunken sydentur

The South sitt nyaste album er like lett å like som det er vanskeleg å verkeleg bry seg om. Med fem tidlegare album og eit godt liverykke på samvitet kunne ein forventa meir frå rockebandet. Her er låtene er flotte, men lette å gløyma – og alt i alt er ... *The Further Out You Get* mest for god bakrunnslyd å rekna.

Bandet har teke inspirasjon, både i navn og musikk, frå sørstatane i USA og rocken som grodde fram der på 70-talet med band som Lynyrd Skynyrd og The Allman Brothers i spissen. Spesielt sistnemnde skin tydeleg gjennom. Dei lange instrumentalpartia gir ei god kjensle av sol og ørken. Men det blir med ei vag kjensle, framfor den opplevinga det kunne vore.

Høgdepunktet «Glimpse Of What We Had» er låta som er nærast å verkeleg fanga, med ei historie om lengsel og sagn pakka inn i mjuke rytmar.

...The Further Out You Get

Med: **The South**

Plateselskap: **Universal**

Dei resterande låtane har ei lik stemning, men snublar før dei når eit likt nivå. Den flotte gitarleiken rykker ned til uinspirert jamming, og tekstlinjer som «No Sleep / Tired of the old routine / Can't keep / Getting on this trampoline» kan berre møtast med eit litt oppgitt sukk. Det er synd, for det virkar som om The South er farleg nær eit ordentleg bra album. Men slik gjekk det altså ikkje.

... The Further Out You Get vil nok forsvinna fort i musikkhistoria, men den passar godt i tida me no går inn i. Treng du noko roleg bakgrunnssus til eksamenslesinga, kan The South si siste plate vera eit godt alternativ – men ikkje så mykje meir.

Anders Veberg
anmeldelser@universitas.no

Lytt til Oslos studentradio på FM 99.3 eller radionova.no

Radio Nova

Mandag

06.00: Democracy Now!
07.00: Morragym
08.00: Frokost
10.00: Das Kapital
10.30: DUO
11.00: A-lista
12.00: Lillesalen Konsertserie (til 13.00)
19.00: Bra Trommis
20.30: Sort Kanal
21.30: Dub Dubhead
22.00: Overkill
23.00: O & Jo Show
24.00: Fri Form Radio

Tirsdag

06.00: Democracy Now!
07.00: Morragym
08.00: Frokost
09.00: Skumma Kultur
10.00: Vitenselskapet
10.30: Grenseløst
11.00: Teknova
11.30: Sirkus
12.00: Snakker ikke norsk
Onsdag
06.00: Democracy Now!
07.00: Morragym
08.00: Frokost
09.00: Skumma Kultur

10.00: Tekstbehandlingsprogrammet
11.00: Historietimen
11.30: Emneknaggen
12.00: Onsdagsdebatten (til 13.00)
19.00: Kveggels
20.30: Country Barn
21.00: Spillmatic
22.00: Funkiga Timmen
23.00: Neu
24.00: Fri Form Radio
Torsdag
06.00: Democracy Now!
07.00: Morragym

08.00: Frokost
09.00: Skumma Kultur
10.00: Nova Noir
12.00: Det Fiktive Selskab (til 13.00)
Fredag
06.00: Democracy Now!
07.00: Morragym
08.00: Frokost
10.00: Opplysningen 99.3
11.00: Nyhetsfredag
12.00: Radiotjenesten
12.30: Skallebank (til 13.00)
19.00: Nova Nedstrippa

20.00: Goodshit
21.00: Nova Amor
22.00: Nova X
23.00: XO HIPHOP
Søndag
07.00: Jazzonen
08.00: Gorilla
09.00: Trigger
10.00: DOKUNOVA
10.30: Radio Folkefest (til 11.00)
14.00: Du skulle ha vært der
15.00: Sorgenfri
16.00: Snakker ikke norsk

Utstilling:

Natur og kultur: De fire studentene har ønsket å bruke denne muligheten til å si noe om økologi, romlige intervensjoner, urbanitet og kollektivitet.

FOTO: SVARTJORD

Kamouflert kunstnerkollektiv

I en forlatt kjeller i en vernet bygning i Storgata inviterer en gruppe av avgangselevne ved Kunsthøgskolen i Oslo til utstilling. I år skal alle masterstudentene arrangere sine egne utstillinger i den formen de ønsker. Det tidligere storkjøkenet har stått tomt i flere år, men blir nå brukt som utgangspunkt for kunstnergruppen *Svartjords* prosjekt. Utstillingen spenner fra projeksjon av en åker på en vegg, via tekstile installasjoner, til objekter som ble funnet i lokalet da de kom dit.

Som man kan forvente, fungerer noen deler av utstillingen bedre enn andre. Mest vellykket er kanskje repetisjonene i tekstil av detaljer som allerede eksisterer i rommet, og den enorme grushaugen som velter ut fra den ene vegg. Ved hjelp av tekstil, trykk og en form for lappeteknikk interagerer kunsten og rommet på en direkte måte som innbyr til refleksjon over kunstens plass og dens innvirkning på rommet.

En annen installasjon består av flere plantekasser hvor forskjellige nytteplanter er plantet sammen.

Svartjord

Hvor: **Storgata 36B**

Med: **Mari Østby Kjell, Yola Maria Tsolis, Siren Elise Dversnes Dahle og Luca Andreotti.**

Dette er planter som fremmer hverandre når de plantes i nærheten av hverandre – det såkalte «tre søstre-prinsippet». Sammen med disse er det plantet en blå orkide, en plante som ikke eksisterer i naturen, men fremstilles kunstig ved hjelp av fargestoff. Det blir for enkelt – en mer subtil variant av det kunstige hadde gjort seg. Noen av verkene virker tilfeldige, og litt for enkle løsninger er valgt for å passe inn med resten.

«De forskjellige verkene er verken merket med navn eller opphavsperson»

De forskjellige verkene er verken merket med navn eller opphavsperson. *Svartjord* skal ikke være bundet til en fast identitet, eller være et fast kollektiv, men heller være en plattform. Alt i alt inviterer utstillingen til interessante refleksjoner rundt kryssningen mellom natur og kultur.

Mari Mjaaland
anmeldelser@universitas.no

Hverdags-aktivitet

Hva: Hverdags-aktivitet

Hvor: Ute

Fredrik Scholze, journalist i Universitas

Ukas anbefaling

Gå. Eller kunsten å leve litt lenger.

Det anses kanskje av mange for et nødvendig onde, som må fremprovoseres av en kansellert buss eller et avmagnetisert bysykkelkort, men kunsten å gå er så mye mer! Trenger du noe mer konkret enn aktiviteten i seg selv? Sjekk ut akerselvavandring.no. Området langs Akerselva er et flott sted for gange, og her finner du flust av spa-

seringssnacks. Når man går utendørs, kan man lukte sesongene og føle været mot huden – det er i utgangspunktet grunn nok at man unngår å sitte. Ibsen gikk hver dag ned Karl Johans gate til Grand med stokken sin, og hele bøker har blitt skrevet om det å gå. Eller «kunsten å leve et vilt og poetisk liv», slik Espedal beskriver det.

Solarium

Hvor: Solariums-studio

Sverre Olav Trovik, Omverden-redaktør

Ukas advarsel

Det store solsviket

Åh jesuskristus, så deilig det er med solbrune kropp. Dama eller typen kommer snart hjem fra sydlige strøk, kommer til å ha solbrune lår, det er det jeg sier. Solarium, derimot, ødelegger ALT. Drit i hudkreft, dette handler om mer vesentlige ting: Vår felles vårlige forventning om sola som kanskje kommer, sjarmen ved en juniblek

ryggtafle, samholdet i letingen etter de beste solplassene på svaberget, nikkene vi deler i anerkjennelsen av at, ja, i dag varmer sola bra. Du, din solariumsmotherbrunefucker slyngel, vi vet hvem du er, du klarer ikke gjemme deg for oss – det lukter jukser av deg lang vei.

Sanseeskapade

Belgiske Anne Teresa De Keersmaecker revolusjonerte samtidisdansen da hun koreograferte *Fase* i 1982. Når stykket settes opp i dag, er hun blitt godt over femti år. Men dansingen tar hun seg fremdeles av selv.

Fase er basert på fire minimalistiske og repetitive komposisjoner av den amerikanske komponisten Steve Reich. Dansen er like repetitiv som musikken, og de samme trinnene gjentas gjerne i opptil tjue minutter. Likevel er det på denne måten – ved at hjernen får tid og rom – at man blir i stand til å omfavne inntrykkene. Scenen er sort som natta,

men likevel sitter man med oppsperrde øyne gjennom det hele. Og når man først forstår den grunnleggende rytmikken i repetisjonene, ser man alle detaljene: føttene som lever sitt eget kaotiske liv, skjortekantene som neker å føye seg etter kroppens bevegelser, og skyggenes mønstrede formasjoner.

Selv om De Keersmaecker fremdeles er en fremragende danser, har årene naturlig nok påvirket henne. Små feilsteg slår ved et par anledninger sprekker i det mekaniske og lar deg puste. Hun er ingen maskin, men hennes autoritet og hennes nesten nonchalante

Fase, Four Movements to the Music of Steve Reich

Av: Anne Teresa De Keersmaecker (Rosas)

Scene: Black Box Teater

Med: Anne Teresa De Keersmaecker og Tale Dolven

holdning får deg til å undre om dette er noe hun har regnet med og godtatt. Forestillingens kanskje største høydepunkt, «Violin phase», gjør hun dessuten alene.

Noe finurlig er det også at hennes dansepartner, Tale Dolven, er så utseendemessig ulik henne selv. De mest hypnotiserende skyggespillene ved den opprinnelige oppsettingen ble mulig

nettopp fordi hun og hennes daværende dansepartner Michèle Anne De Mey liknet hverandre. Dette står dog ikke i veien for at *Fase* er en fantastisk opplevelse som utfordrer deg på måter du ikke visste at var mulig, og når du legger deg om kvelden, vil inntrykkene allerede ha svulmet opp til mangedobbel størrelse.

Fredrik Scholze
anmelderredaksjonen@universitas.no

Særklasse for hvermansen: Montée gir deg et virvar av følelser i finslipt popformat.

FOTO: FRODE & MARCUS

Nytt, gammelt gull

Det er fire år siden Montées siste plate, og sulten etter nye, gode låter trigges i sjela på enhver gammel fan. Den forhenværende bassisten Maya Vik har gått solo. Tilbake sitter et band som på ingen måte lider noen nød. *Into The Fray* er et friskt pust fra Montée.

Platas tekster er skrevet av vokalist Anders Tjore i samarbeid med britten Simon Walker. De er akkurat passe personlige og samtidig treffende for alle som har følt både smerte og fryd. «You make sure I face the horrors I have been drowning in the deepest ocean» synger Torje i «Viola» – en av de klart mer melankolske låtene. «Savior» er i den helt andre enden av skalaen, og når bandgutta stemmer i og synger «get it together», er det ingen som kan sitte og deppe. Vokalen

gjør ærligheten og trøkket komplett, men enda mer imponerende er helheten bandet tilfører de velskrevne låtene. Montée mestrer å blande det melankolske med *feel-good* og gir deg et virvar av magefølelser. Tidvis senkes tempoet, og musikken tegner et landskap der du både hører og kjenner lengselen. «Nye» Montée byr på låter som akkurat ikke setter seg på hjernen, men som likevel er fengende nok til at du vil høre dem gang på gang.

Into the Fray er ikke «bra til å være norsk». Plata er bare bra, punktum. Musikken varmer, fenger og setter standarden for hva som bør spilles fra de bærbare høyttalere i det ganske land i sommer. Det er pop i særklasse, men ikke bare for den sære. Montée har denne gangen gjort seg enda litt mer til-

Into The Fray

Av: Montée

Plateselskap: Sony Music

gjengelig for «hvermansen», og de har skutt blink. De gamle lytterne har endelig fått dessertvinen servert, og resten får godbiten de ikke visste de venta på. Dette er plata du vil ha på øret på joggetur, mens du synger i dusjen, mens du danser med støvsugeren eller mens du tar deg en øl i parken. Dette er musikk for enhver anledning. Er du ikke allerede vâryr, blir du det nå.

Maria Terese Kittilsen
maritkit@universitas.no

Kulturkalender

onsdag 07. mai

Film og foredrag: Eivind Røssaak, førsteamenuensis i film og mediefag ved Nasjonalbiblioteket, holder foredraget *Er kjæresten en morder? En introduksjon til filosofisk skeptisisme* etterfulgt av Nicolas Rays *In a Lonely Place* (1950). Filmen stiller det moderne filosofiske spørsmålet: Hvordan kan jeg vite at den andre er et menneske som meg?
Cinemateket, 18.00

Litterær salong: Førsteklasse Tekst & Skribent på Westerdals inviterer til årets litterære salong, med opplesning av dikt, noveller, sakprosa, følsomme ting, morsomme ting, spennende ting, musikkting og andre ting. Dette er hva alt kommer ned til etter et halvt års intens jobbing innen feltet kunstorienterte tekster. Inngang er gratis, men de vil selge sin egenlagde antologi, samt drikkevarer, så det kan være lurt å ta med penger. Få deg en skikkelig tekstuell omgang, og bli med på festen etterpå.
Ingensteds i Brenneriveien 9, 18.00

fredag 09. mai

Utstilling: Galleri Wizard inviterer til BYOP. BYOP står for Bring Your Own Plant og meningen er at du skal ta med deg din egen plante til utstillingen. Med deres ord: «Bare det å være rundt planter innendørs har vist seg å få folk til å slappe av og forbedre helsen. Ta med din egen og sammen kan vi reflektere over og rundt bildene og installasjonene, se en film, snakke og drikke litt.»
Toftes gate 69, 18.00

lørdag 10. mai

Loppemarked: Denne bank skal stå i evige tider, hvis den ikke sprenges fra ved trykk innenfra! Dette sa arkitekt Henrik Nissen ved åpningen av Christiania Sparebanks praktbygg fra 1901. Sparebankstiftelsen DNB er nå i full gang å transformere Christiania Sparebank om til *Sentralen*, Oslos nye hus for kulturproduksjon og samfunnsinnovasjon. Som en del av denne prosessen tømmes huset. Frister det med sølvtøy og skrivemaskiner fra 1800-tallet? Dukker, pins og eksklusivt materiell fra OL på Lillehammer i 1994? Ibsens samlede?
Øvre Slottsgate 3, 12.00

mandag 12. mai

Symposium: The First Supper Symposium i samarbeid med Det Norske Studentersamfund Kulturutvalg arrangerer symposium i storsalen på Chateau Neuf. Den russiske punk- og performance-gruppen Pussy Riot, representert ved Nadja Tolokonnikova og Maria Aljokhina, kommer til Norge for å delta på First Supper Symposium: Second Course. De skal, sammen med filosof og kjønnssteoretiker Judith Butler og filosof Rosi Braidotti, snakke om feministisk politikk, aksjonisme, frihet, fengsling og mediert makt.
Chateau Neuf, 18.00

1. Jean Sibelius
2. Buffet(i)
3. Carlos Slim
4. Odesa
5. Nei
6. Andorra La Vella (1023 m.o.h)
7. Rod og blå
8. Ishavskatedralen (Tromsøen kirke)
9. Tilbake til politiken
10. Razika